

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«КРЕДИТНІ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ БАНКОМ
РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ»**

Студентки 2 курсу, 3м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізації «Міжнародні фінанси»

Позіхайло Анастасії
Юріївни

Науковий керівник
д.е.н., професор

Кучер Галина
Вікторівна

Керівник освітньо-професійної програми
д.е.н., професор

Кучер Галина
Вікторівна

Завідувач кафедри фінансів,
д.е.н., професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Чугунов Ігор Якович

Київ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....3

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади співробітництва України та міжнародних фінансових організацій.....6

1.1. Сутність та роль міжнародних кредитів в забезпеченні суспільного розвитку в країні 6

1.2. Фінансовий механізм міжнародного кредитування суверенних країн... 11

1.3. Світовий досвід реалізації кредитних проектів Європейського банку реконструкції та розвитку..... 23

РОЗДІЛ 2. Аналіз співробітництва України та Європейського банку реконструкції та розвитку 29

2.1. Особливості кредитних відносин України та Європейського банку реконструкції та розвитку..... 29

2.2. Оцінка результативності інвестиційних проектів для фінансування Уряду України 33

2.3. Оцінка ефективності інвестиційних проектів ЄБРР в Україні 40

РОЗДІЛ 3. Напрями удосконалення кредитних відносин України з Європейським банком реконструкції та розвитку45

3.1. Стратегія ЄБРР для України на 2019-2023 роки..... 45

3.2. Удосконалення механізму співробітництва України з фінансово-кредитними установами і міжнародними фінансовими організаціями..... 49

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ59

ДОДАТКИ 62

ВСТУП

Фінансове співробітництво з міжнародними фінансовими є важливою складовою для економічного розвитку будь-якої держави. Для України така співпраця є ефективним інструментом для розв'язання гострих соціальних та економічних проблем. В період проведення внутрішніх реформ Україні слід використовувати весь потенціал цієї співпраці спираючись на здобуті партнерства, вироблення спільних підходів до пріоритетів співробітництва та ефективного використання наданої допомоги

Міжнародне кредитування та співпрацю України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями досліджували такі українські та зарубіжні вчені, як Г. Кучер., В. Колосова, Н. Моринець, М. Нікітіна, Н. Бідник, В. Василенко, Л. Сазонець Ю. Козак, Н. Логінова, Т. Мусієць, Ю. Макогон, О. Мозговий, Д. Лук'яненко, Т. Оболенська, І. Петрашко, Н. Рязанова, О. Рогач, А. Філіпенко.

Через політичні фактори та нестачу внутрішніх фінансових ресурсів для завершення ринкової трансформації національної економіки питання співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями є актуальним, і в цьому контексті Європейський банк реконструкції та розвитку виступає як надійне та стабільне джерело довгострокового фінансування пріоритетних проектів розвитку, що дає змогу отримувати кредитні ресурси за найвигіднішими умовами.

Метою дослідження є розкриття теоретичних засад і особливостей кредитних взаємовідносин України з Європейським банком реконструкції та розвитку та розробка рекомендацій щодо їх удосконалення.

Завданнями даної роботи є:

- розкрити сутність та роль міжнародних кредитів в забезпеченні суспільного розвитку в країні;
- визначити фінансовий механізм міжнародного кредитування суверенних країн;

- визначити світовий досвід реалізації кредитних проектів Європейського банку реконструкції та розвитку;
- виділити особливості кредитних відносин України та Європейського банку реконструкції та розвитку;
- зробити оцінку результативності інвестиційних проектів для фінансування Уряду України;
- зробити оцінку ефективності інвестиційних проектів Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні;
- зробити огляд Стратегії Європейського банку реконструкції та розвитку для України на 2018-2023 роки;
- визначити шляхи удосконалення фінансового механізму співпраці України з фінансово-кредитними установами і міжнародними фінансовими організаціями.

Об'єктом дослідження є співробітництво з Європейським банком реконструкції та розвитку.

Предметом дослідження виступають теоретичні засади та практичні аспекти фінансової співпраці України та Європейського банку реконструкції та розвитку.

У роботі застосовано сукупність методів і підходів, що дозволило досягти поставленої мети дослідження. При розкритті теоретичних засад співробітництва суверенних країн та міжнародних фінансових організацій, розробці напрямів удосконалення кредитних відносин України та ЄБРР використовувалися методи узагальнення та абстрагування. За допомогою порівняльного аналізу та синтезу, економічно-статистичних методів досліджено особливості співробітництва України та Європейського банку реконструкції та розвитку.

Наукова новизна дослідження полягає в узагальненні теоретичних засад і визначенні особливостей кредитних взаємовідносини України з ЄБРР та розробка рекомендацій щодо їх удосконалення. Спираючись на досвід Європейського банку реконструкції та розвитку щодо швидкого та ефективного реагування на глобальні

економічні кризи, співпраця та підтримка цієї провідної міжнародної фінансової організації вкрай необхідна нашій країні для попередження та подолання економічного впливу пандемії Covid-19.

Практичне значення одержаних результатів: матеріали роботи можуть бути використанні для удосконалення механізму співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями.

РОЗДІЛ 1 Теоретичні засади співробітництва України та міжнародних фінансових організацій

1.1 Сутність та роль міжнародних кредитів в забезпеченні суспільного розвитку в країні

Міжнародний кредит розглядається як форма руху позичкового капіталу поміж країнами, що виступає як міжнародний купівельний та платіжний засіб. Об'єктивною основою розвитку міжнародного кредиту є вихід виробництва за національні межі, посилення інтернаціоналізації господарських зв'язків, міжнародне усупільнення капіталу, спеціалізація і кооперування виробництва, розгортання науково-технічної революції.

У своїх роботах О. М. Мозговий [1] визначає міжнародний кредит як рух позичкового капіталу в сфері міжнародних економічних відносин, що надається державами, банками, а також іншими юридичними особами одних держав уряду, банкам та іншим юридичним особам інших країн на умовах терміновості і платності.

Серед основних принципів міжнародного кредиту можна виділити: повернення, що відображає необхідність своєчасного повернення отриманих від кредитора фінансових ресурсів після завершення їх використання позичальником; строковість, що передбачає необхідність його повернення не в будь-який прийнятний для позичальника час, а в чітко визначений термін, зафіксований у кредитній угоді; платність, що означає необхідність не тільки прямого повернення позичальником отриманих від банку кредитних ресурсів, а й проплати права їх використання; забезпеченість, яка передбачає необхідність забезпечення захисту майнових інтересів кредитора у разі порушення позичальником узятих на себе зобов'язань і відображається в таких формах кредитування, як позики під заставу чи під фінансові гарантії; цільовий характер, який притаманний більшості кредитів

і відображає необхідність цільового використання отриманих від кредитора коштів, а також диференційований характер, що визначає диференційований підхід з боку кредитної організації до різних категорій потенційних позичальників залежно від інтересів як банку, так і країни, в якій розташований кредитор.

Принципи міжнародного кредиту виявляють його зв'язок з економічними законами та використовуються для досягнення поточних та стратегічних завдань економічної політики держави. Важливу роль відіграють валютно-фінансові умови кредиту. Вони включають в себе такі поняття як валюта позики та валюта платежу, сума, строк, умови погашення, вартість, заходи страхування ризиків. Вартість кредиту виражається у відсотках річних шляхом ділення всіх витрат по кредиту на суму, що фактично використовується протягом року. Відсоткова ставка складається з двох складових: базової ставки, в якості якої частіше всього використовується ЛБОР (ставка по короткостроковим кредитам, що надаються лондонськими банками) і надбавки, що називається маржею і є предметом договору між позичальником і кредитором. Маржа може коливатися від 0,1 до 2 % річних і залежати від ступеня ризикованості операції для кредитора [2].

Поруч з фіксованими застосовуються плаваючі відсоткові ставки, які переглядаються через певний інтервал з врахуванням ринкових коливань. Періодично відбуваються різкі коливання відсоткових ставок як наслідок нестабільності економіки, інфляції, валютної кризи, "війни відсоткових ставок" між країнами.

Кошти для міжнародного кредиту мобілізуються на світовому ринку позикових капіталів, на національних ринках позикових капіталів, а також за рахунок використання ресурсів державних, регіональних і міжнародних організацій. Місце і роль міжнародного кредиту у світовій економічній системі визначається насамперед його функціями, які відображають особливості руху міжнародного позикового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин. До базових функцій міжнародного кредиту можна віднести:

- перерозподіл позикових капіталів між країнами, чим сприяє вирівнюванню національного прибутку в середній прибуток, збільшуючи його розмір;
- економію витрат обігу у сфері міжнародних розрахунків шляхом використання кредитних засобів, розвитку і прискорення безготівкових платежів;
- посилення централізації (концентрації) і накопичення капіталу в межах усього світового господарства;
- регулювання світової економіки;
- прискорення науково-технічного прогресу.

Позитивна роль міжнародного кредиту виявляється в забезпеченні безперервного процесу відтворення і його розширення, у сприянні інтернаціоналізації виробництва та обміну, поглибленню міжнародного поділу праці через стимулювання зовнішньоекономічної діяльності країн; створення сприятливих умови для зарубіжних приватних інвестицій у країнах; забезпечення безперервності міжнародних розрахункових і валютних операцій; підвищення економічної ефективності зовнішньої торгівлі та інших видів зовнішньоекономічної діяльності.

Суб'єктами міжнародного кредиту можуть виступати держави та їх структури, банки, міжнародні та регіональні валютно-кредитні організації, підприємства та інші юридичні особи, окремі громадяни, при цьому кредиторами і позичальниками виступають суб'єкти різних країн.

Держави належать до основних учасників міжнародного ринку кредитів. Уряди суверенних держав можуть виступати як кредитор, донор, гарант, боржник, що зумовлено специфічними функціями держави.

Уряди, регіональні інтеграційні об'єднання створюють банки розвитку для фінансування пріоритетних проектів. Прикладами таких банків є Міжамериканський банк розвитку, Азійський банк розвитку, Європейський банк реконструкції та розвитку, Африканський банк розвитку, Євразійський банк

розвитку. Банки розвитку надають кредити не лише урядам країн, а також місцевим громадам, підприємствам. Ключовою особливістю банків розвитку є спрямованість їхньої кредитної діяльності на реалізацію конкретних завдань, що визначені міжнародними організаціями-засновниками як пріоритетні, на сприяння інтеграційним процесам.

Залежно від статусу держави, впливовості, стану економічного розвитку та інших обставин кредитна діяльність держави набуває певних ознак. Наприклад, уряди країн, що розвиваються, впродовж багатьох десятиліть виступали позичальниками на міжнародних фінансових ринках, залучаючи кошти в тому числі за допомогою кредитів.

Така співпраця з міжнародними фінансово-кредитними організаціями сприяє вирішенню багатьох ключових фінансово-економічних і соціальних проблем розвитку як окремих країн, так і глобального економічного простору. У першу чергу, до них відносяться усунення диспропорцій платіжних балансів, дефіцитів державних бюджетів, радикальні економічні та соціальні реформи країн з перехідним типом економіки, яких не можна було досягти тільки за рахунок внутрішніх макростабілізаційних чинників.

У сучасній системі міжнародних відносин ресурси міжнародних фінансових організацій (МФО) за умови їх ефективного використання є важливим джерелом ресурсного забезпечення реалізації пріоритетних проектів і завдань соціального та економічного розвитку, інструментом інституційних перетворень та міжнародної інтеграції [6].

Вплив фінансової допомоги міжнародних організацій на динаміку економічного розвитку країн із транзитивною економікою широко висвітлено в економічній науці. В роботах, присвячених діяльності міжнародних економічних організацій ресурси зазвичай визнаються як інструмент сприяння економічному розвитку. Зайцев Ю. К. у дослідженні «Проблеми ефективності сприяння міжнародному розвитку: теоретичні та практичні аспекти»[7] аналізує основні

теоретичні підходи до розуміння ефектів впливу потоків допомоги на розвиток найбідніших країн. Зайцев Ю. К. здійснив огляд досліджень у сфері сприяння розвитку в контексті положення найбідніших країн у світовій економіці та еволюції політики спільноти донорів щодо сприяння міжнародному розвитку та приходять до висновку, що допомога – це міра тимчасового характеру, її ефективність залежить від інших факторів розвитку, в тому числі дій національних урядів країн, що розвиваються.

Програми співробітництва з МФО є найефективнішими в тих країнах, де внутрішня і зовнішня політика найбільшою мірою відповідає цілям підвищення добробуту народу і насамперед економічному розвитку країни. Допомога повинна надаватись урядам, які намагаються досягти цього шляхом ефективного адміністрування, виконання основоположних функцій державної влади та ліберальної економічної політики. Кредитні ресурси МФО і є одним з найпоширеніших інструментів акумулювання фінансових ресурсів у національних економіках, які сприяють участі країн-реципієнтів на міжнародних ринках фінансів і капіталів, проте необхідно дотримуватися зваженого підходу до оцінки співробітництва з МФО та у визначенні переваг і недоліків залучення до національних економік ресурсів цих установ.

Співпраця України з МФО свідчить про прагнення швидше інтегруватись у світове господарство та сподівання на отримання країною консультативної та фінансової допомоги для подолання наслідків криз і досягнення економічного розвитку.

Відзначаючи провідну роль МФО в забезпеченні структурних реформ в Україні, варто підкреслити важливість ефективного діалогу для розвитку продуктивних зв'язків. Поступове зміцнення відносин з МФО повинне передбачати поглиблення консультативно-дорадчого співробітництва та формування індивідуальних рішень, які максимально відповідатимуть українським реаліям, сприятимуть зміцненню державних фінансів і прискоренню економічного

зростання. Співпраця України з МФО повинна бути спрямована на істотне підвищення результативності спільних проектів у державному секторі. В умовах подолання негативних наслідків світової фінансово-економічної кризи та необхідності відновлення економічного зростання співробітництво з МФО спрямовується на залучення додаткових фінансових ресурсів для реформування національної економіки, реалізації пріоритетних системних та інвестиційних проектів.

1.2 Фінансовий механізм міжнародного кредитування суверенних країн

Розвиток суверенних держав перебуває під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників та загроз, що в умовах фінансової глобалізації має бути враховано при розробці й реалізації фінансово-економічної політики країни. Країни активно використовують свій фінансовий потенціал як для фінансування національного розвитку, так і для відстоювання національних інтересів у світі, у тому числі за допомогою участі у міжнародних об'єднаннях та організаціях [8].

Структуризація компонентів та складових національного економічного суверенітету наводиться у трактуванні Н. Юр'ївої, який вона визначає як потенційну і реалізовану здатність самодостатнього сталого та безпечного відтворення національної економіки, як соціально-економічну цілісність, що здатна до саморозвитку і зміцнюється за рахунок досягнення фінансової самостійності, продовольчої самозабезпеченості, інтелектуальної достатності, технологічної самостійності та демографічної стабілізації [9]. При цьому досягнення фінансової самостійності дає змогу формувати національну модель фінансової поведінки, орієнтовану на реалізацію стратегічних фінансово-інвестиційних пріоритетів національної економіки з одночасною активною участю у глобальних фінансових транзакціях [10].

Співпраця суверенних країн з міжнародними фінансово-кредитними інституціями щодо використання офіційних джерел зовнішніх фінансових ресурсів формує стандартні підходи в управлінні фінансами та фінансово-кредитному механізмі реалізації економічної політики країн-отримувачів допомоги. Досвід функціонування МФО та їхні рекомендації дозволяють враховувати загальносвітові та регіональні тенденції і процеси, ризики і проблеми, які мають місце в фінансовому середовищі, що є важливим для національних урядів [11].

Україна співпрацює з такими міжнародними фінансово-кредитними організаціями як Міжнародний валютний фонд, групою Світового банку, Європейським інвестиційним банком та Європейським банком реконструкції та розвитку, що займають особливе місце в міжнародних економічних відносинах та істотно впливають на державні програми розвитку в багатьох країнах.

Кожна МФО має свої особливості та механізми фінансової взаємодії з країною-реципієнтом, слід зазначити, що доволі часто МФО використовують механізм співпраці для реалізації спільних інвестиційних програм та проєктів.

Пропонуємо на прикладі Міжнародного валютного фонду (МВФ) розглянути механізми кредитування суверенних країн. МВФ є спеціалізованою установою ООН із дуже широкою автономією. Фонд було засновано у 1945 році для сприяння монетарному співробітництву та торгівлі, забезпечення фінансового зростання та збільшення зайнятості населення. До Фонду входять 189 держав, які керують організацією через Раду Директорів.

В широкому розумінні МВФ здійснює два види кредитування, позичаючи кошти за непільговими відсотковими ставками і надаючи країнам, що розвиваються, кредити на пільгових умовах, при яких процентні ставки є низькими, а в деяких випадках – нульовими.

Для непільгового кредитування МВФ використовує наступні 5 програм:

Кредити «стенд-бай». Програму було впроваджено у 1952 році, її ціллю є надання коротко- і середньострокової допомоги країнам, в яких виникли

короткострокові труднощі фінансування платіжного балансу. Кредити «стенд-бай» надаються за умови прийняття державою-реципієнтом такої політики, яка забезпечить упевненість у тому, що труднощі фінансування платіжного балансу цієї країни будуть вирішені протягом можливого періоду часу.

Розширене фінансування. Цей механізм було введено у 1974 році, на відміну від програми кредитування «стенд-бай», розширене фінансування передбачає більш довгострокову допомогу для підтримки структурних реформ країн-членів з метою вирішення труднощів платіжного балансу довгострокового характеру. Умови розширеного фінансування передбачають прийняття країною-реципієнтом програми терміном дії до чотирьох років, яка включає структурні перебудови з щорічним детальним представленням засобів макроекономічної політики на наступний рік.

Гнучка кредитна лінія. Цей механізм було введено у 2009 році, метою цього гнучкого інструменту є використання кредитних траншів для задоволення всіх потреб, пов'язаних із фінансуванням платіжного балансу. Умовами для цього кредитування є наявні міцні перспективні макроекономічні детермінанти, основи економічної політики і демонстрація протягом певного часу позитивних результатів.

Лінія превентивної підтримки і ліквідності. Механізм започаткований у 2011 році, являє собою інструмент для країн із надійними економічними показниками і обґрунтованою економічною політикою. Надається лише за умови стійкої основи економічної політики, стійких зовнішньоекономічних позицій і наявності доступу до ринку, включно із стійкістю фінансового сектора.

Також, у МВФ є спеціальний механізм кредитування, а саме інструмент для прискореного фінансування. Його введено у 2011 році, з метою швидкого надання фінансової допомоги всім країнам-членам, які терміново потребують фінансування платіжного балансу. Головною умовою надання такого кредитування є докладання

країною-реципієнтом максимальних зусиль для подолання труднощів платіжного балансу.

Україна стала членом МВФ відповідно до Закону України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» від 3 червня 1992 р.

Основними цілями співробітництва з МВФ є стабілізація української фінансової системи, проведення структурних реформ та створення підґрунтя для сталого економічного зростання. Фонд допомагає Україні поновити свою фінансову спроможність, підказуючи, як найбільш ефективно впроваджувати програму реформ.

Також співпраця з МВФ на сучасному етапі відкриває можливості для залучення фінансування від інших міжнародних фінансових установ та урядів інших держав, в тому числі США, Європейського Союзу (ЄС), Німеччини, Канади, Японії тощо.

Група Світового банку, є другою за значенням інституцією у системі міжнародних фінансів. Група Світового банку утворена 27 грудня 1945 року з метою надання фінансової і технічної допомоги країнам, що розвиваються. Світовий банк представляє собою акціонерне товариство, акціонерами якого є 186 країн-членів. Україна набула членства у Групі Світового банку у 1992 році відповідно до Закону України від 3 червня 1992 р. №2402-ХІІ. Україна, як учасник-акціонер Світового банку, має 0,77% акцій.

До групи Світового банку входить чотири міжнародні фінансові інституції: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР); Міжнародна асоціація розвитку (МАР); Міжнародна фінансова корпорація (МФК) та Багатостороннє агентство гарантування інвестицій (БАГІ) і спеціалізована структура — Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних конфліктів (МЦУІК).

МБРР надає позики на виконання затверджених ним проектів за умови виконання країною-реципієнтом низки рекомендацій Банку щодо запровадження певних заходів як в економічній, так й соціальній сфері. При цьому Банк спільно реалізує нові фінансові інструменти та проводить ряд консультацій для зменшення ризиків та максимізації доступу країн до фінансування.

Під час кредитування суверенних країн МБРР використовує механізм гнучкої позики. Гнучка позика є провідним позиковим продуктом Світового банку для позичальників державного сектору країн з перехідною економікою. Механізм гнучкої позики передбачає: тривалий термін погашення кредиту до 35 років, ринкові процентні ставки, що відображають кредитний рейтинг МБРР ААА, гнучкість для адаптації умов погашення, а також вбудовані інструменти для управління валютним або процентним ризиком протягом терміну дії позики.

Процентна ставка складається з ринкової змінної контрольної ставки та спреду (змінної або фіксованої). З суми наданого кредиту стягується одноразова комісія в розмірі 0,25%, а з непогашених залишків - комісія за зобов'язання у розмірі 0,25% річних, що сплачується пів року.

Гнучка позика МБРР є єдиним кредитним механізмом, який нині пропонує Банк, і є результатом консолідації двох пропонованих раніше продуктів на основі ставки LIBOR: кредит зі змінним спредом (VSL) та позику з фіксованим спредом (FSL).

Україна співпрацює з групою Світового банку на основі прийнятої у лютому 2012 року Стратегії партнерства з Україною на 2012 -2016 рр., яка спрямована на допомогу Уряду у реалізації програми економічних реформ та інтеграції в ЄС.

Світовий банк є другим, після МВФ, кредитором України. За роки співробітництва Світовий банк затвердив для України 58 позик загальним обсягом 12,83 млрд дол. США, з яких отримано 9,6 млрд дол. США. Ресурси цієї організації використовуються для підтримки державного бюджету, здійснення інституційних

та структурних реформ, підготовки та реалізації довгострокових інвестиційних проєктів, які відповідають пріоритетним напрямам економічного розвитку України.

Європейський досвід механізмів кредитування суверенних країн можна розглянути на прикладі Європейського інвестиційного банку та Європейського банку реконструкції та розвитку.

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) є одним з найбільших у світі державних позикодавців і однією з найбільших установ, що фінансує проєкти розвитку. ЄІБ є установою ЄС, що не підзвітна іншим установам ЄС.

ЄІБ було створено у 1957 році. На сьогодні акціонерами ЄІБ є 27 країн Європейського Союзу. ЄІБ здійснює не тільки кредитну діяльність, але й виступає найбільшим позичальником грошових ресурсів на міжнародних фінансових ринках капіталу. Останнім часом за обсягом наданих кредитів ЄІБ випереджає Світовий Банк. Банк має найвищий кредитний рейтинг – ААА.

В своїй діяльності ЄІБ використовує декілька фінансових механізмів, за допомогою яких він надає допомогу проєктам, а саме :

Індивідуальні позики. Надаються під конкретні проєкти, як у державному, так і приватному секторі, в тому числі в банках.

Глобальні позики. Це кредитні лінії, які надаються посередникам (банкам, лізинговим компаніям, чи фінансовим установам), які своєю чергою видають кредити місцевим органам влади чи середнім і малим підприємствам для нових інвестиційних проєктів на суму до 25 мільйонів євро.

Венчурний (вкладений з ризиком) капітал. Це діяльність, зосереджена в межах Європейського інвестиційного фонду (ЄІФ), який разом з ЄІБ складає «групу Європейського інвестиційного банку».

ЄІБ також має цілий ряд спеціалізованих кредитних інструментів, зокрема:

- Структурований фінансовий інструмент, що використовується для забезпечення фінансування проєктів з високим ступенем ризику та проведення

фінансування за рахунок власних коштів і гарантії діяльності задля масштабних інфраструктурних програм.

- Фінансовий механізм для розподілу ризику. Механізм створений спільно з Європейською комісією з метою розширення можливостей ЄІБ щодо забезпечення фінансування з високим ступенем ризику для новаторських проектів у сфері технологічних платформ та науково-дослідницької діяльності.

- Вуглецевий кредитний фонд, що створений у співпраці з Європейським банком реконструкції та розвитку та Світовим банком з метою розвитку ринку нереалізованих об'ємів дозволених викидів вуглецю у країнах з перехідною економікою і заохочення до участі приватного сектору.

З 2004 року Україна розпочала співпрацю з ЄІБ щодо створення нормативно-правової бази з метою залучення його ресурсів для реалізації інфраструктурних, енергетичних, природоохоронних та інших інвестиційних проектів.

Станом на 1 листопада 2020 р. загальний обсяг наданих ЄІБ фінансових ресурсів в Україні, як в державному, так і приватному секторі, складає понад 6,4 млрд євро. Спільні з ЄІБ проекти спрямовані на розвиток автомобільних доріг України, енергетичну галузь, розвиток муніципальної та залізничної інфраструктури, підтримку малого та середнього бізнесу, відновлення інфраструктури Донецької і Луганської областей.

Одним з провідних інвесторів в розвиток економіки України є Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). ЄБРР має статус міжнародної фінансової організації з найвищим кредитним рейтингом (AAA). Головним базовим документом ЄБРР є вказана «Угода про заснування Європейського банку реконструкцій та розвитку». На даний час членами Банку є 69 країн, ЄС та ЄІБ. Україна набула членства в ЄБРР у серпні 1992 року.

ЄБРР здійснює діяльність у країнах Східної і Центральної Європи, які проводять ринкові реформи. Засновниками банку є країни Європи та провідні країни світу.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) не фінансує витрати державного бюджету, а здійснює фінансування тільки інвестиційних проектів розвитку у приватному та державному секторі. В рамках прийнятої стратегії ЄБРР працює у двох напрямках: надання міжнародних кредитів на пільгових умовах під державні гарантії та кредитування приватних підприємств на комерційних умовах. Не менше 60% кредитів ЄБРР має спрямовуватись у приватний сектор економіки і не більше 40% - у державну інфраструктуру.

У країнах з перехідною економікою (країни операцій), Банк здійснює пряме фінансування діяльності приватного сектора, структурної перебудови, приватизації а також фінансує інфраструктуру, що підтримує таку діяльність. Основними формами фінансування ЄБРР є кредити, вкладення в акціонерні капітали й гарантії.

Процентна ставка по кредитах ЄБРР встановлюється з певною маржою над базовою ринковою ставкою (EURIBOR чи LIBOR). Для кредитів, які надаються під гарантію уряду країни позичальника, ця ставка дорівнює EURIBOR/LIBOR + 1% (маржа Банку). Кредити надаються під плаваючу або фіксовану ставку, а також із застосуванням цілої низки інструментів хеджування, якщо операції здійснюються на ринку цінних паперів.

Термін повернення кредитів становить 5-10 років залежно від умов проекту. При наданні кредитів на реалізацію великих проектів розвитку інфраструктури термін погашення позики може становити до 15 років. Тривалість пільгового періоду, коли сплачується лише процентна ставка та плата за резервування коштів позики (так званий *grace period*), підлягає узгодженню, для великих проектів вона сягає 4 років.

Відповідно до комерційної практики під час набуття чинності кредитної угоди стягується разовий збір на покриття адміністративних витрат, понесених Банком при розробці і структуризації проекту, розмір цього збору для України становить 1%. Також стягується щорічна комісія за зобов'язання по невикористаних сумах кредиту в обсязі 0,5 відсотка від невикористаної суми.

До пакета кредитних документів включаються типові односторонні фінансові зобов'язання по проекту. Узгодженню в ході переговорів разом із іншими питаннями підлягають і односторонні зобов'язання, що належать до кредиту, які обмежують суми заборгованості й передбачають визначені фінансові співвідношення.

Банк розробив жорстку процедуру оцінювання кредитних ризиків проектів [12]. Кожен проект і кожна країна одержують свій рейтинг, близький до оцінки провідних кредитних агентств. Після схвалення потенціального проекту кредитним комітетом і Радою Директорів безперервно здійснюється моніторинг зміни ризику – рейтингу проекту.

Банк пропонує клієнтам низку фінансових інструментів для реалізації проектів, зокрема кредити, інвестиції в акціонерний капітал, гарантії, а також різноманітні інструменти з управління ризиками проектів. Вибір конкретного інструмента залежить від потреб й самого проекту [12].

Для підприємств приватного та державного секторів країн, що переходять до ринкових методів господарювання, використовуються такі форми операцій:

- надання кредитів (включаючи спільне фінансування);
- інвестування в капітал;
- гарантування розміщення цінних паперів;
- полегшення доступу на ринки капіталу шляхом надання гарантій;
- розміщення ресурсів спеціальних фондів у відповідності з угодами, які визначають їх використання;
- надання технічного сприяння та позик на реконструкцію і розвиток інфраструктури (в тому числі на природоохоронні програми).

Відповідно до Угоди про заснування, ЄБРР прагне допомогти країнам здійснити структурні й галузеві економічні реформи, розвиваючи конкуренцію, приватизацію і підприємництво, з урахуванням конкретних потреб країн, що перебувають на різних етапах переходу до ринкової економіки. Своїми

інвестиціями Банк сприяє розвитку приватного сектора, зміцненню фінансових установ і правових систем, а також розвитку відповідної інфраструктури. Більше однієї третини обсягів інвестицій ЄБРР спрямовано на підтримку національних підприємств через фінансові організації, одна п'ята – на розвиток інфраструктури, включаючи муніципальні й транспортні проекти, значні суми виділяються на фінансування покращення енергозбереження в усіх секторах економіки.

У своїй діяльності ЄБРР застосовує «здорові» банківські й інвестиційні принципи. Виконуючи роль каталізатора змін, Банк заохочує участь у фінансуванні і прямі іноземні капіталовкладення з приватних і державних джерел, допомагає мобілізувати вітчизняний капітал, а також забезпечує технічне співробітництво у відповідних галузях.

ЄБРР тісно співпрацює з багатьма міжнародними організаціями, зокрема з міжнародними фінансовими установами, такими, як МВФ, Світовий банк і ЄІБ. Ключовою особливістю ЄБРР, що відрізняє його від інших банків розвитку, є підтримка приватного сектора, що становить суть його повноважень. До інструментів прямого фінансування належать кредити, участь в акціонерному капіталі і надання гарантій. Іншим інструментом фінансування ЄБРР є «фінансування через посередників».

Незважаючи на структурні відмінності порівняно з комерційними банками, ЄБРР підходить до роботи з проектами з позиції комерційної установи, тобто Банк береться за втілення лише комерційно життєздатних проектів, встановлює комерційні ціни на свої послуги. Фінансування ЄБРР залежить від конкретних проектів і надається як на зміцнення фінансових інститутів або структурної реорганізації важливих компаній, так і у вигляді дрібних кредитів компаніям, що мають лише декілька працівників.

Кожний проект, що фінансується ЄБРР, оцінюється з погляду відповідної стратегії держави. Стратегії країн затверджуються акціонерами ЄБРР, становлять основу банківських операцій і визначають пріоритетність конкретних напрямів

діяльності. У 2018 році ЄБРР ухвали нову стратегію своєї роботи в Україні на наступні п'ять років.

Кредитні ресурси ЄБРР представлені звичайними ресурсами та спеціальними фондами. Звичайні ресурси спрямовані на реалізацію рентабельних проектів розвитку та включають: дозволений до випуску статутний капітал; кошти отримані шляхом запозичень; кошти, отримані в рахунок погашення позик або за гарантіями; доходи, отримані від наданих позик і від інвестицій в акціонерний капітал, а також будь-які інші кошти або доходи, отримані Банком, що не є частиною ресурсів спеціальних фондів.

Спеціальні фонди, формуються за рахунок прибутків, отриманих від кредитної та інвестиційної діяльності та внесків інших держав. Кошти з даних фондів, зазвичай, спрямовуються для надання безоплатної технічної допомоги та надання кредитів та інвестицій до галузей, які мають низьку рентабельність.

Відповідно, операції Банку складаються зі звичайних операцій, фінансованих зі звичайних основних ресурсів Банку, і спеціальних операцій, фінансованих з ресурсів спеціальних фондів. Також, можливе сполучення обох типів операцій.

Нині ЄБРР є одним з основних міжнародних фінансових партнерів України, який сприяє економічному розвитку та впровадженню реформ в країні, підтримуючи одночасно і приватне бізнес-середовище і державний сектор.

Для України ЄБРР є одним з найбільших інституційних інвесторів та станом на 2020 рік займає 3-тє місце серед кредиторів міжнародних фінансових організацій за обсягом фінансування проектів (23,78%), після ЄІБ (38,96%) та МБРР (28,07) (див. рис. 1.1) [19].

На даний момент (жовтень 2020 р.) проектний портфель міжнародних фінансових організацій у державному секторі України складається з 32 проектів загальною вартістю 2 млрд доларів США та 5 млрд євро, які залучені як позика державою або під державні гарантії, з них 8 проектів, що фінансуються ЄБРР, з

одним проектом, що фінансується спільно з Euratom, загальною вартістю понад 1,9 млрд доларів США [17].

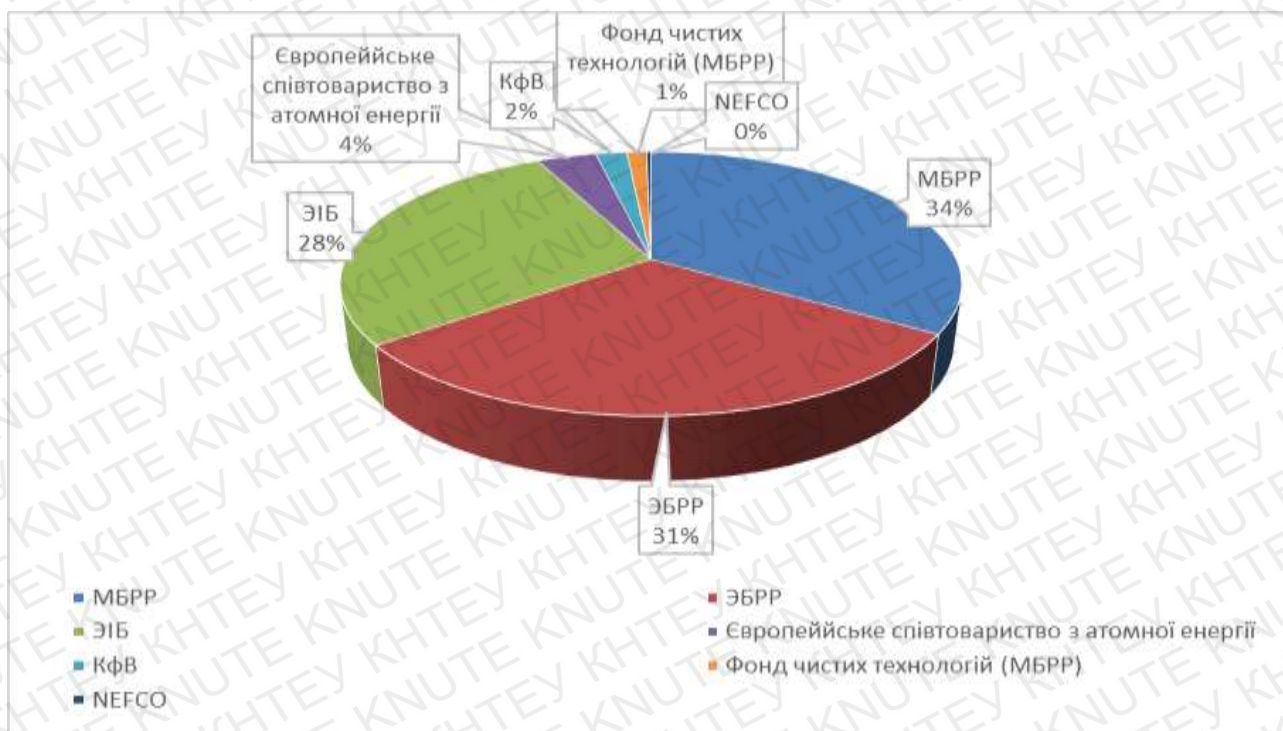

Рис 1.1 Структура фінансування проектів міжнародних фінансових організацій в Україні в жовтні 2020 р.

Джерело: [17].

Станом на 01 листопада 2020 р. сукупний обсяг виділеного Україні ЄБРР фінансування становить 14,581 млрд євро в рамках 482 проектів. На стадії реалізації знаходиться 8 спільних з ЄБРР проектів загальним обсягом позик 1 701,0 млн євро.

Значна частка ЄБРР в проектному портфелі МФО у державному секторі України, значний обсяг фінансування свідчать про ефективну співпрацю, високий рівень довіри до країни та перспективи подальшого розвитку кредитних відносин між Україною та ЄБРР.

1.3 Світовий досвід реалізації кредитних проектів Європейського банку реконструкції та розвитку

Ідеєю створення ЄБРР стало фінансування економічних реформ у країнах Східної Європи з метою їх переходу до ринкової економіки, яка вперше була висловлена у жовтні 1989 р. президентом Франції Франсуа Міттераном і знайшла широку підтримку. Засновниками нового міжнародного кредитного інституту стали всі країни Європи (крім Албанії), США, Канада, Мексика, Венесуела, Марокко, Єгипет, Ізраїль, Японія, Австралія, Нова Зеландія, а також Європейське економічне товариство та ЄІБ. Угоду про створення ЄБРР було підписано 29 травня 1990 р., діяльність Банку почалась у 1991 році.

Головним завданням ЄБРР стало допомогти у побудові нової епохи після холодної війни в Центральній та Східній Європі. З того часу Банк відіграв історичну роль і отримав унікальний досвід у сприянні змінам у регіоні та за його межами, інвестувавши понад 145 млрд євро в загальну суму понад 5700 проектів.

Усі функції Європейського банку реконструкції та розвитку спрямовані на сприяння переходу до демократії і ринкової економіки та заохочення підприємницької діяльності в країнах Центральної і Східної Європи, в тому числі країнах СНД та Балтії [11].

ЄБРР був створений як швидка відповідь на надзвичайний виклик в історії Європи - крах комунізму на Сході Європи. Фактично, пройшло всього 18 місяців між першою ідеєю щодо створення європейського банку розвитку, що була висловлена президентом Франції Франсуа Міттераном та його відкриттям зі штаб-квартирою в Лондоні в квітні 1991 р.

Невідкладність та здатність швидко і рішуче реагувати на важливі події, будь то кінець Радянського Союзу, фінансові кризи, “арабське повстання” або пандемія коронавірусу, були одними з ознак ЄБРР з самого початку.

Розвинений та успішно функціонуючий приватний сектор вважається фундаментом стабільної та потужної економіки. Цю позицію також поділяє і ЄБРР. Це виражено в тому, що сприяння розвитку приватного сектора економіки закріплене у Статуті ЄБРР. У даному документі передбачається, що 60% усіх ресурсів Банку мають бути спрямовані на фінансування проєктів приватного сектору, решта 40% призначено для державного сектору.

ЄБРР прихильний просувати засади переходу до «економіки, орієнтованої на ринок, а також розвитку приватних та підприємницьких ініціатив». З моменту створення Банку на початку 1990-х років це незмінно було його керівним принципом і, попри нові проблеми і поширення сфери діяльності ЄБРР на нові країни, Банк залишається прихильним своїй головній місії.

Протягом шалених років початку 90-х років акцент ЄБРР на приватному секторі як головному рушії змін у Центральній та Східній Європі неодноразово підтверджувався. Це був період, який закріпив репутацію ЄБРР як експерта з переходу на відкритий ринок.

У своїх роботах Пинзеник В.М. зазначив, що у ряді країн, зокрема в Південно-Східній Європі, на Кавказі та Центральній Азії, підходи, вперше випробувані ЄБРР у 1991 році, як і раніше, справляють серйозний вплив на зазначений процес переходу. Основні інструменти, якими є надання кредитів і вкладення коштів в акціонерний капітал у комунальному і банківському секторах, а також у підприємства, використовувались разом зі спеціалізованими інструментами (наприклад механізмами стимулювання торгівлі) й такими новими підходами, як раціоналізація процедури укладання угод по менш крупних операціях і стимулювання інвестицій в найбільш бідні країни.

Ініціатива з підтримки країн, що перебувають на початковому етапі переходу до ринкової економіки, є прикладом того, як Банк адаптував свої методи для виконання особливо важливого та складного завдання із залучення інвестицій в бідні країни. ЄБРР подвоїв число проєктів в рамках програми, спрямованої на

стимулювання інвестицій в проблематичних інвестиційних умовах. Це досягається шляхом виділення додаткових ресурсів на дрібніші і ризикованіші операції та використання коштів донорів для сприяння розробці проектів або підвищення ймовірності надходження інвестицій, зокрема, за допомогою підтримки правової реформи [12].

Банк брав активну участь у таких сферах, як реформа банківських систем, лібералізація цін, приватизація (легалізація та політичний діалог) та створення належної правової бази для прав власності, що є всіма важливими складовими змін.

Цей період також започаткував роботу ЄБРР з питань захисту та трансформації місця Чорнобильської катастрофи в Україні та залучення країни до ядерної безпеки також деінде.

Створені реформи підтримувалися належними порадами, навчанням та технічним досвідом, а також доповнювались великими інвестиціями в приватний та державний сектори. Оскільки внутрішнього власного капіталу було недостатньо для фінансування переходу, ЄБРР допоміг залучити зовнішній капітал як з приватних, так і з державних джерел.

Завдяки цьому успішному досвіду ЄБРР розширив свій початковий регіон діяльності до нових країн, таких як Монголія (2006 рік), Туреччина (2009 рік), Єгипет, Йорданія, Марокко, Туніс та Косово (у 2012 році), Кіпр (2014 рік), Греція (2015 рік) та Ліван (2017 рік). Нині Банк діє майже в 70 країнах від Центральної Європи до Центральної Азії та південного та східного Середземномор'я, а також на Західному березі та в Секторі Газа. Чеська Республіка є єдиним членом, що припинив співпрацю з ЄБРР (Додаток А).

Розуміння ЄБРР того, як працює ринкова економіка та взаємодія з іншими міжнародними фінансовими установами дозволили Банку зіграти вирішальну роль у стабілізації його регіонів та плануванні відновлення після шоку від світової фінансової кризи в 2008 році.

Реакцією на цю кризу було значне та швидке збільшення обсягів операцій ЄБРР. Це збільшення тривало протягом усього другого десятиліття століття, попри новий операційний підхід до Росії, яка раніше була найбільшою країною ЄБРР за обсягом бізнесу, згідно якого Банк, за рішенням більшості директорів, більше не створює в країні новий бізнес.

Хоча Банк як і раніше відданий виконанню свого початкового мандату, розуміння того, що насправді передбачає перехід до ринкової економіки, склалося у світлі недавньої історії.

Так, на початку 2017 року Банк почав застосовувати нову концепцію переходу, яка визначає добре функціонуючу ринкову економіку не тільки як конкурентну, але й всеосяжну, добре керовану, зелену, стійку та інтегровану. Діяльність Банку підтверджує, що лише фінансування проектів не може спричинити змін, необхідних для сталого розвитку економіки як окремих держав, так і в цілому. Країнам потрібна допомога у реформуванні політики, а також у створенні сприятливого інвестиційного клімату.

ЄБРР має унікальний політичний мандат, оскільки він допомагає лише тим країнам, які застосовують принципи багатопартійної демократії та плюралізму. Захист навколишнього середовища та прихильність до стійкої енергетики також є пріоритетними напрямками у діяльності ЄБРР. При їх заснуванні чітко визначено зобов'язання сприяти "екологічно безпечному та стійкому розвитку".

Нещодавно підхід переходу до зеленої економіки зробив фінансування клімату ключовим показником ефективності діяльності Банку. У 2019 році на такі фінанси припадало 46% загальних річних інвестицій, що перевищило на 40% ціль поставлену на кінець 2020 року.

ЄБРР обслуговує інтереси всіх своїх акціонерів - 69 країн з п'яти континентів, а також ЄС та ЄІБ. Водночас кількість акціонерів ЄБРР все ще збільшується, серед останніх нових членів – Китай, Індія, Сан-Марино та Лівія.

ЄБРР є одним із лише двох найбільших багатосторонніх банків розвитку, які наразі розширюють свою базу акціонерів.

Слід зазначити, що ЄБРР являє собою своєрідний синтез звичайної комерційної банківської установи та банку розвитку, оскільки до його задач входить не просто надання коштів для реалізації проєктів, які спрямовані на розвиток економіки, а й водночас здійснення своєї діяльності виключно на комерційних засадах та за умов дотримання загальновизнаних стандартів страхової та банківської справи, відповідно до Глави III Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку [13].

В основі діяльності Банку лежить принцип співфінансування, оскільки здійснює фінансування на суму до 35% від загальної вартості, якщо відбувається створення нового підприємства чи до 35% за умови довгострокової капіталізації фірми, яка уже існує на даний момент часу та успішно здійснює свою діяльність. Водночас ЄБРР може посприяти у пошуку інших партнерів, які мали б змогу профінансувати решту витрат. Але варто зазначити, що у разі необхідності ЄБРР може збільшувати власну частку до 49%. Маючи кредитний рейтинг AAA, ЄБРР за найбільш вигідними умовами може залучати кошти з міжнародних ринків капіталів.

ЄБРР має певні заборони, тому не фінансує витрати державного бюджету, а здійснює фінансування тільки інвестиційних проєктів розвитку у приватному та державному секторі, із заборонаю фінансування оборонної та тютюнової промисловості, а також проєктів грального бізнесу.

Маючи досвід швидкого реагування на глобальні економічні виклики, ЄБРР відповів і на пандемію коронавірусу 2020 року, яка стала величезним викликом для країн, де працює ЄБРР, усіх акціонерів та самого Банку, сконцентрувавши всю свою діяльність у 2020 та 2021 рр. на розв'язанні проблеми.

Так, у березні 2020 року ЄБРР оприлюднив інноваційний пакет «Солідарність» вартістю 21 млрд євро, який допоможе світовим компаніям

впоратися з наслідками пандемії коронавірусу. Пропозиції були схвалені акціонерами ЄБРР, який підтримує фінансово в першу чергу приватний сектор у 38 країнах з економікою, що розвивається.

Пакет «Солідарність», орієнтований на підтримку всіх секторів економіки, але особливо на ті, які сильно постраждали від коронавірусної кризи, включаючи фінансові установи, малі та середні підприємства та корпоративні сектори, такі як готельно-туристичний бізнес, автомобільну та транспортну діяльність, агробізнес та медичну галузь.

Зазначене у першому розділі роботи показує значну роль ЄБРР, як кредитора та інвестора у розвиток економіки України, про що свідчить зростання обсягу фінансової підтримки у 2020 році та близько 20 років ефективної співпраці. Крім того, досвід підтримки урядів під час економічних криз є характерною ознакою ЄБРР, що вкрай важливо для України в період подолання наслідків економічного впливу коронавірусної пандемії.

РОЗДІЛ 2. Аналіз співробітництва України та Європейського банку реконструкції та розвитку

2.1 Особливості кредитних відносин України та Європейського банку реконструкції та розвитку

Відповідно до указу Президента України «Про членство України в Європейському банку реконструкції та розвитку» від 14 липня 1992 року №379/92, в серпні 1992-го Україна підписала статутні документи Європейського банку реконструкції та розвитку та прийняла відповідні умови та обов'язки члена цієї міжнародної фінансової інституції, завдяки чому набула статусу країни-члена Банку [16].

За період співпраці України та ЄБРР (станом на 01 жовтня 2020 року) сукупний обсяг виділеного Україні Банком фінансування становив 14,581 млрд євро в рамках 482 проектів.

Протягом останніх шести років динаміка інвестицій з боку ЄБРР в економіку України є порівняно стабільною, а у 2014 та 2019 роках обсяги інвестицій були рекордними за весь період співпраці України та ЄБРР. Найбільша сума інвестицій спостерігалась у 2014 році – 1,21 млрд євро. У 2014 році стрімке збільшення інвестицій було зумовлено підтримкою України з боку ЄБРР у складній макроекономічній і геополітичній ситуації з метою проведення в країні структурних та галузевих реформ, розвитку конкуренції, зміцнення правових систем, розширення інфраструктури для підтримки приватного сектору.

У 2015 році Україна отримала – 997 млн. євро, у 2016 році – 581 млн. євро, у 2017 – 740 млн євро, найменша сума інвестицій спостерігалась у 2018 році - 541 млн євро.

За результатами 2019 року Україна вийшла на друге місце серед країн членів ЄБРР за обсягами річних інвестицій, ЄБРР схвалив для України 51 проект

загальним обсягом 1,12 млрд євро, з яких 680 млн євро класифіковано як «зелені» інвестиції. За часткою «зелених» інвестицій Україна посіла перше місце серед країн-отримувачів фінансування від ЄБРР. Таке досягнення стало можливим завдяки надзвичайно ефективному діалогу між українським Урядом та ЄБРР, а також незмінності ключових підходів Уряду щодо основних напрямів реформ - зменшення ролі держави в економіці, покращення інвестиційного клімату. (див. рис. 2.1).

Рис. 2.1 Динаміка інвестування Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні за період з 2014 по 2019 рр.

Джерело: [14].

Поточний портфель інвестицій (включаючи невиконані виплати за зобов'язанням) складає понад 4 млрд євро. Галузева структура кредитного портфеля проектів ЄБРР складається так, що 59% (2 378 млн євро) усього портфеля кредитів спрямовано на фінансування проектів розвитку стійкої інфраструктури, 33% (1 306 млн євро) на підтримку проектів в сфері промисловості, комерції та

агробізнесу і ще 8% (328 млн євро) на підтримку проектів фінансової сфери (див. рис. 2.2).

Рисунок 2.2 Галузева структура поточного портфелю проектів ЄБРР в Україні.

Джерело: [14]

Ще з 2016 року ЄС разом з ЄБРР реалізується Програма прямої підтримки малих і середніх підприємств у країнах глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі. Ця програма спрямована на підвищення конкурентоспроможності, покращення їх доступу до фінансування, відкриття нових можливостей для торгівлі, забезпечення дотримання нових стандартів харчової безпеки та якості, а також технічних стандартів і вимог до охорони навколишнього середовища. Виділенням ресурсів для цього проекту ЄБРР та ЄС продовжують підтримку сільськогосподарської галузі в цілому, яка є одним з ключових факторів зростання української економіки, а також допомагають малому бізнесу в Україні скористатися новими можливостями, що створює глибока та всеосяжна зона вільної торгівлі.

Крім того, ЄБРР розширює можливості для нарощення обсягів кредитування українських підприємств в національній валюті. Це стало можливим завдяки підписанню договору між Національним банком України (НБУ) та ЄБРР про здійснення валютних операцій своп гривня/долар США в обсязі до 500 млн доларів США. Це дасть змогу посилити макрофінансову стабільність в Україні під час глобальної кризи, спричиненої пандемією коронавірусу, а також збільшити підтримку реального сектору економіки.

Операції своп із НБУ відкривають ЄБРР доступ до гривневого ресурсу, який буде використано для кредитування українських підприємств, що зазнали втрат від пандемії та карантинних обмежень. Зокрема, цей ресурс буде спрямовано на підтримку ліквідності, поповнення оборотних коштів та торгове фінансування таких компаній без нараження їх на валютний ризик.

Водночас купівля валюти НБУ у ЄБРР на умовах своп сприятиме зростанню міжнародних резервів України. Це позитивно позначиться на настроях учасників фінансового ринку і підсилить спроможність НБУ досягати своїх цілей з підтримання цінової стабільності.

Договір з ЄБРР укладено на два роки з можливістю пролонгації. Мінімальна сума одного траншу в межах договору становить 25 млн дол. США, а мінімальний строк траншу – до 3 місяців з можливістю роловеру. Курсові параметри операцій своп будуть визначатися на базі диференціалу ставок по гривні та доларам США. Вартість гривневих ресурсів буде визначатися на базі облікової ставки національного банку України, а вартість доларових ресурсів – на базі ставки, що прив'язана до міжнародно визнаного індикатора грошового ринку SOFR.

Крім того, за фінансової підтримки ЄБРР в Україні реалізуються проекти з міжнародної технічної допомоги. Так, у 2020 році було успішно завершено проект «Вдосконалення системи стягнення заборгованості», вартістю 70 000 євро, спрямованого на підвищення якості управління портфелем проблемних кредитів, починаючи з моменту виникнення простроченої заборгованості, розвиток функцію

управління проблемними кредитами включаючи розробку відповідних стратегій, процесів, необхідної IT-інфраструктури, і, як наслідок формування оптимізованих операційних рамок для сприяння стійкому відновленню ресурсів.

Також, у 2019 році було започатковано ще 3 проекти ЄБРР з міжнародної технічної допомоги, загальною вартістю понад 1,5 млн євро а саме [19]:

- Проект «Посилення позицій банку в сегменті мікро-, малого та середнього бізнесу» (вартість: 299 699,12 євро, період реалізації: 18.07.2019 – 31.12.2020 рр.);
- Проект «Розвиток системи управлінського обліку» (вартість: 1 125 000 євро, період реалізації: 12.09.2019 – 01.08.2021 рр.);
- Проект «Фонд гарантування вкладів фізичних осіб в Україні: допомога у реструктуризації боргових зобов'язань та дотриманні вторинного законодавства ЄС» (вартість: 1 000 000,00 євро, період реалізації: 06.01.2020-14.10.2021 рр.).

Для України важлива підтримка ЄБРР проектів, які сприятимуть розвитку муніципальної інфраструктури міст України, охороні навколишнього середовища та транспортної інфраструктури. Так, відповідно до попередньої Стратегії ЄБРР для України підтримка була спрямована на підвищення енергоефективності й енергетичної безпеки, розкриття сільськогосподарського потенціалу країни, забезпечення високоякісної надійної інфраструктури та підтримку фінансового сектору.

2.2 Оцінка результативності інвестиційних проектів для фінансування Уряду України

Станом на 01 жовтня 2020 року у державному секторі України на стадії реалізації знаходиться 8 спільних з ЄБРР проектів загальним обсягом позик 1,7 млрд євро.

Нині, проекти ЄБРР в державному секторі реалізуються за двома галузями: «Постачання електроенергії та газу» та «Транспорт та складське господарство». При цьому структура фінансування державних проектів кредитованих МФО в Україні за напрямками складається так, що саме галузь постачання електроенергії та газу займає перше місце за обсягом фінансування (4 036 165 360.22 дол. США - 59%), друге місце займає, знову ж таки, пріоритетна галузь фінансування проектів ЄБРР в Україні - транспорт та складське господарство (3 868 532 854.89 дол. США - 32,02%), на третьому місці - водопостачання, каналізація, поводження з відходами (1 463 969 576.15 - 12.12 %), на четвертому - фінансова та страхова діяльність (1 418 353 999.77 дол. США - 11.74 %), п'ятому - охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (499 730 000.00 дол. США - 4.14%), на шостому місці - сільське/лісове/рибне господарство (470 482 306.47 дол. США - 3.89%), сьомому – будівництво (223 100 370.68 дол. США - 1.85 %), восьмому - інформація та телекомунікації (53 120 000.00 дол. США - 0.44 %), останні позиції займають – освіта (33 465 055.60 дол. США - 0.28 %) та добувна промисловість і розроблення кар'єрів (12 767 838.99 дол. США - 0.11%) (див. рис. 2.3).

Аналізуючи галузеву структуру проектів МФО в Україні, можна зазначити, що частка фінансування ЄБРР за галуззю «Постачання електроенергії та газу» складає 42,6%, а за галуззю «Транспорт та складське господарство» 48,3%.

Так, станом на 15 жовтня 2020 р. у державному секторі за галуззю «Постачання електроенергії та газу» виконується 5 проектів загальною вартістю понад 1 676 млн євро. Зокрема, Міністерством енергетики та вугільної промисловості України, виконується 3 проекти:

Проект «Реабілітація гідроелектростанцій» (вартість проекту – 260 000 000 євро). Проект забезпечить поліпшення оперативної стабільності та надійності електропостачання, шляхом збільшення регулюючих потужностей об'єднаної енергосистеми, підвищення ефективності та рівня безпечної експлуатації

гідроелектростанцій і, відповідно, сприяння безперешкодному функціонуванню та відкриттю ринку електроенергії. Збільшуючи рівень

Рис 2.3 Структура фінансування проектів міжнародних фінансових організацій в Україні за галуззю.

Джерело: [17].

- функціонуванню та відкриттю ринку електроенергії. Збільшуючи рівень маневрових потужностей, які мають можливість підтримувати гнучкий графік виробництва електроенергії та забезпечувати її регулювання, проект сприятиме технічній гармонізації із енергетичним ринком ЄС та приєднанню національної електромережі до Союзу у справах координації виробництва та передачі електроенергії (UCTE).
- Проект «Реконструкція, капітальний ремонт та технічне переоснащення магістрального газопроводу «Уренгой-Помари-Ужгород» (вартість проекту – 360 000 000 євро). Результатом проекту буде підвищення надійності, прозорості, ефективності та комерційної привабливості діючих транспортних маршрутів, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище,

мінімізація ризиків поставок природного газу європейським споживачам через територію України.

- Проект «Комплексна (зведена) програма підвищення рівня безпеки енергоблоків атомних електростанцій» (вартість проекту - 360 000 000 євро). Результатом проекту буде забезпечення належного рівня безпеки енергоблоків атомної електростанції України, що відповідатиме міжнародним стандартам з безпеки; виконання зобов'язань України перед міжнародними організаціями (ЄС/ЄБРР, МАГАТЕ та інші) і національними наглядовими органами щодо реалізації заходів з підвищення безпеки.

Ще 2 проекти виконується Національною енергетичною компанією "Укренерго":

- Проект «Модернізації мережі електропередачі» (вартість проекту - 318 000 000 євро). Результатом реалізації проекту стане підвищення ефективності та надійності роботи об'єднаної енергетичної системи України для інтеграції з мережею системних операторів передачі електроенергії Європи шляхом заміни застарілого обладнання 12 високовольтних підстанцій Західної, Північної, Південної та Центральної електроенергетичних систем із одночасним переходом на сучасні схеми розподільчих пристроїв та встановлення автоматизованих систем керування технологічними процесами на підстанціях;
- Проект «Будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька АЕС-Каховська» (вартість проекту – 422 373 000 євро). Результатом реалізації проекту стане підвищення надійності режимів роботи південної частини об'єднаної енергетичної системи України за рахунок зняття мережевих обмежень щодо видачі потужності Запорізької атомної електростанції, стабілізація напруги в Південній енергосистемі, збільшення пропускної здатності перетинів південної частини об'єднаної енергетичної системи України шляхом

підсилення зв'язку Каховського енерговузла з магістральними електромережами об'єднаної енергетичної системи України.

За галуззю «Транспорт, складське господарство» в державному секторі України реалізується 3 проекти, загальною вартістю понад 1 952 млн євро, а саме:

- Проект «Подовження третьої лінії метрополітену у м. Харків», реалізується комунальним підприємством «Харківський метрополітен» Харківської міської ради (вартість проекту - 384 000 000 євро). В результаті впровадження проекту буде поліпшено транспортне обслуговування населення м. Харкова, збільшено питому вагу пасажирських перевезень метрополітеном. Буде збільшено експлуатаційну довжину третьої Олексіївської лінії на 3,47 км до 14,45 км, а також збільшено пасажиропоток на 25 млн. пасажирів на рік.
- Проект «Завершення будівництва метрополітену у м. Дніпропетровську», реалізується комунальним підприємством "Дніпровський метрополітен" Дніпровської міської ради (вартість проекту - 364 800 000 євро). Проект реалізується з метою надання додаткової допомоги позичальнику у завершенні будівництва метрополітену в м. Дніпропетровськ.
- Проект «Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на під'їздах до м. Києва», що реалізується Державним агентством автомобільних доріг України (вартість проекту - 1 120 400 000 євро). В результаті впровадження проекту буде покращено інфраструктуру автомобільних доріг України, проект посприє проведенню подальшої реформи в дорожньому секторі України шляхом надання допомоги Укравтодору в реконструкції та покращенні частин автомобільних доріг М-01, М-05, М-06, М-07, N-01 та R-02 на ділянках під'їздів до м. Київ та передачі на підряд утримання ділянки автомобільної дороги М-06 на підставі контрактів на експлуатацію автомобільних доріг за кінцевим результатом.

Не дивлячись на головний виклик сьогодення – коронавірусну пандемію, співпраця України та ЄБРР за 2019-2020 роки була ефективною та вдалою, про

що свідчать 5 нових проектів, які вже у 2021 році увійдуть до портфелю проектів ЄБРР в державному секторі України.

Так, на етапі підготовки знаходиться 1 проект у галузі «Постачання електроенергії та газу», що буде виконуватись АТ «Укргазвидобування»:

- Проект «Закупівля верстатів КРС та покращення енергоефективності АТ «Укргазвидобування». Мета проекту - забезпечення збільшення власного видобутку газу АТ «Укргазвидобування» та підвищенню ефективності видобутку газу завдяки зменшенню простою свердловин, для чого необхідне оновлення фонду верстатів капітального ремонту свердловин (КРС); збільшення виробництва електроенергії завдяки утилізації вторинних енергоресурсів. Для реалізації зазначеного проекту заплановано залучити кредитні кошти ЄБРР у розмірі 51 млн. 850 тис. євро, загальна вартість проекту – 51 млн. 850 тис. євро.

Також на етапі підготовки знаходиться ще 4 проекти у галузі «Транспорт, складське господарство» загальною вартістю понад 1,4 млрд євро. З них Міністерством інфраструктури України буде виконуватись 3 проекти:

- Проект «Логістична мережа». Мета проекту - трансформація логістичної мережі АТ «Укрпошта», що сприятиме забезпеченню вчасної доставки друкованих періодичних видань, письмової кореспонденції та зростаючого обсягу посилок, шляхом побудови та/або модернізації сортувальних центрів, що сприятиме підвищенню операційної ефективності та рівня якості надання послуг поштового зв'язку. З метою фінансування зазначеного проекту планується залучити кредитні кошти ЄБРР у розмірі 30 млн. євро, загальна вартість проекту - 101 млн. 156 тис. євро.

- Проект «Сільське відділення». Мета проекту - оновлення моделі роботи поштових відділень АТ «Укрпошта» в сільській місцевості шляхом переходу на пересувні відділення та побудову нової логістичної мережі. З метою

фінансування зазначеного проєкту планується залучити кредитні кошти ЄБРР у розмірі 25 млн. євро, загальна вартість проєкту - 39 920 159 євро.

- Проєкт «Електрифікація залізничного напрямку Долинська-Миколаїв-Колосівка». Мета проєкту- електрифікація, модернізація систем сигналізації і зв'язку та колійного розвитку на напрямку Долинська – Миколаїв – Колосівка для забезпечення зростаючих обсягів перевезень, енергозбереження при перевезеннях залізничним транспортом, та зменшення експлуатаційних витрат. Для фінансування проєкту буде залучено кошти ЄБРР у розмірі 150 млн. євро, загальна вартість проєкту – 367 млн. євро.

Також, на стадії підготовки знаходиться ще один проєкт за галуззю «Транспорт, складське господарство», що буде виконуватись Державним агентством автомобільних доріг України:

- Проєкт «Розвиток транс'європейської транспортної мережі». Мета проєкту - покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг за маршрутами міжнародних транспортних коридорів шляхом будівництва обходу м. Львова та капітального ремонту ділянок міжнародної автомобільної дороги М-05 Київ – Одеса. Для фінансування проєкту заплановано залучення коштів ЄБРР у розмірі 450 млн. євро, загальна вартість проєкту – 900 млн. євро.

Зазначене свідчить про те, що кредитна підтримка ЄБРР державного сектору України спрямована на підвищення енергоефективності та енергетичної безпеки, а також на забезпечення високоякісної та надійної інфраструктури. Нині ЄБРР частка ЄБРР у проєктному портфелі МФО України складає 31% [17], при цьому майже 50% фінансування Банку спрямовано на підтримку за галуззю «Транспорт та складське господарство», а ще понад 40% за галуззю «Постачання електроенергії та газу». Проєкти, що знаходяться на стадії підготовки також будуть реалізовуватись за даними напрямками.

Не дивлячись на значний обсяг фінансування від ЄБРР та ухвалення п'яти нових проектів ефективність використання коштів за поточними проектами залишається низькою. У наступному пункті наведено аналіз ефективності вибірки коштів за поточними проектами ЄБРР, з метою виділення перешкод у реалізації цих проектів та узагальнення запропонованих шляхів щодо підвищення їх ефективності.

2.3. Оцінка ефективності інвестиційних проектів ЄБРР в Україні

Станом на 01.10.2020 портфель проектів ЄБРР в державному секторі складається з 8 проектів із загальною сумою позики 1 701 млн євро, а обсяг використання коштів позик ЄБРР за цими проектами становить 912,58 млн євро (53,65% загальної суми позик). Пропонуємо розглянути динаміку використання коштів за кожним з проектів (Додато Б).

Так, за проектом «Будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька АЕС – Каховська» сума кредиту становить 160 млн. євро та станом на 01.10.2020 з них використано 134, 53 млн євро (84% від загальної суми кредиту).

Аналізуючи динаміку використання коштів за цим проектом можна зазначити, що фактична реалізація проекту розпочалась у 2012 році, найбільше коштів було вибрано у 2016 році – 43 млн євро, найменше коштів було вибрано 2012 році, а сума вибірки складала 1,73 млн євро. У 2011 та 2020 роках кошти за цим проектом не використовувались (див. рис 2.4).

Для реалізації проекту «Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до Києва» сума кредиту становить 450 млн. євро. Станом на 01.10.2020 використано 384,59 млн. євро, що становить 85,5% від суми позики.

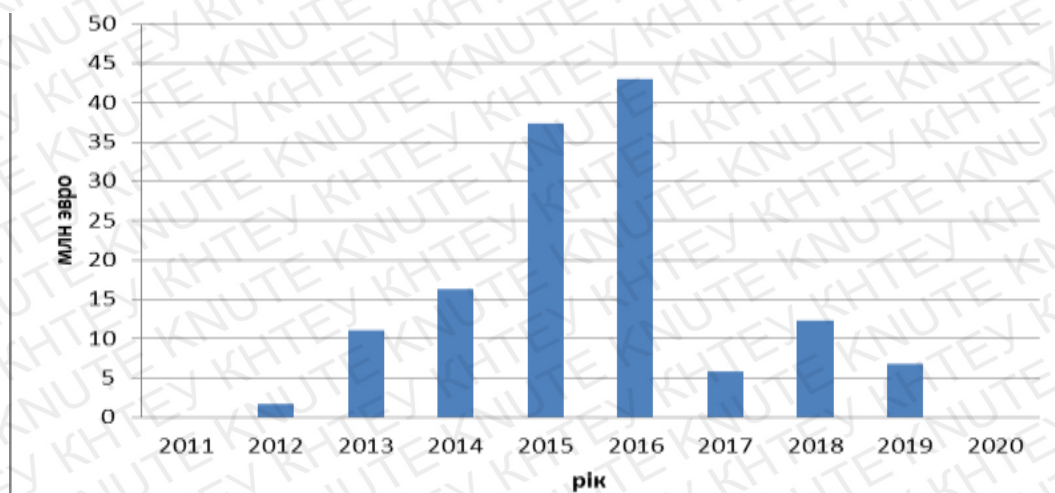

Рис 2.4 Динаміка використання коштів за проектом «Будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька АЕС – Каховська».

Джерело: [11].

Реалізація проекту розпочалась у 2011 році, найбільше коштів було використано у 2012 році – 69,13 млн. євро, найменше коштів було використано у 2020 році – 14,93 млн. євро. (див. рис 2.5).

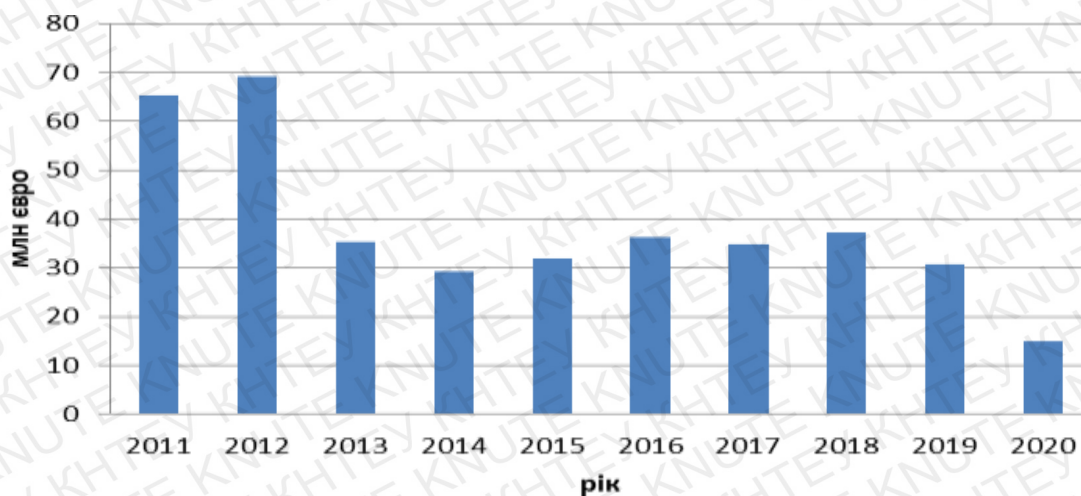

Рис 2.5 Динаміка використання коштів за проектом «Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до Києва»

Джерело: [11].

За проектом «Реабілітація гідроелектростанцій» сума кредиту становить 180 млн євро, станом на 01.10.2020 використано 56,86 млн євро, це 31,5% від загальної суми кредиту. Реалізація проекту розпочалась у 2016 році, найменше коштів було вибрано у 2016 році – 1,68 млн євро, найбільше коштів було вибрано у 2019 році – 24,43 млн євро (див. рис 2.6).

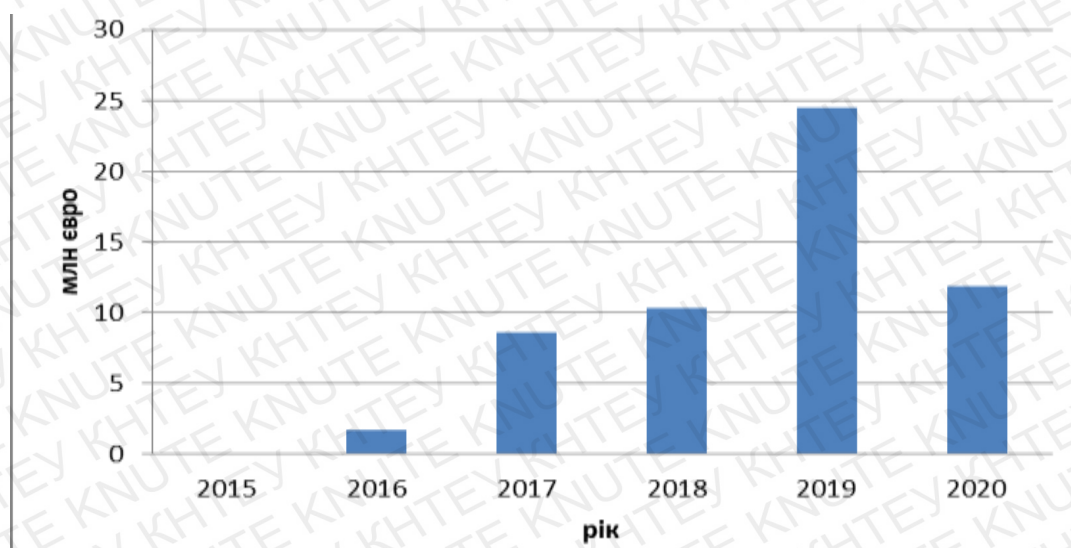

Рис 2.6 Динаміка використання коштів за проектом «Реабілітація гідроелектростанцій».

Джерело: [11].

Для реалізації проекту «Завершення будівництва метрополітену у м. Дніпропетровську» було виділено кредит у розмірі 152 млн. євро. Станом на 01.10.2020 використано 35,04 млн. євро, що становить 23% від суми позики. Реалізація проекту розпочалась у 2015 році, найменше коштів було використано у 2015 році – 1,52 млн. євро, найбільше коштів було використано у 2020 році – 9,66 млн. євро. (див. рис 2.7).

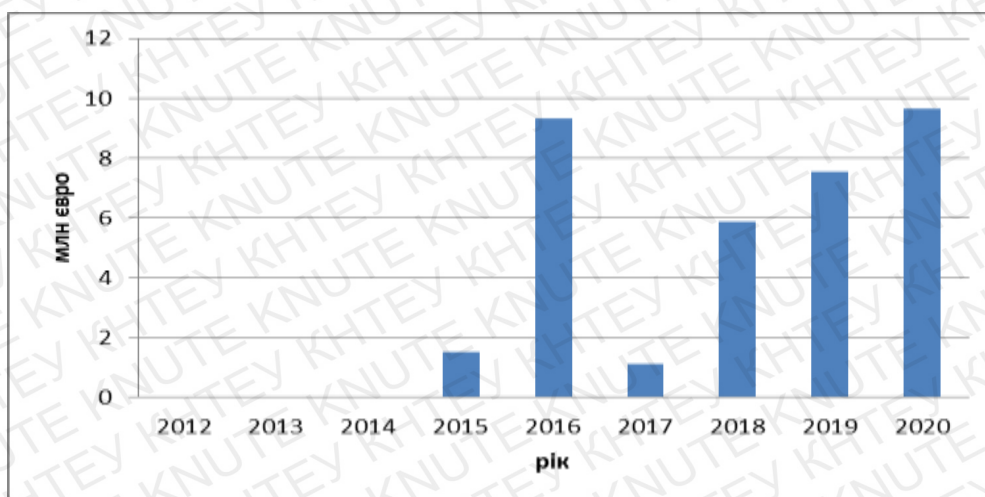

Рис 2.7 Динаміка використання коштів за проектом «Завершення будівництва метрополітену у м. Дніпропетровську».

Джерело: [11].

За проектом «Реалізація зведеної програми підвищення безпеки АЕС України» сума кредиту становить 300 млн. євро, сума кредиту Євроатома - 300 млн євро. Станом на 30.06.2019 використано за позикою ЄБРР – 298,46 млн. євро, що становить 99,5 % від суми позики ЄБРР.

Аналізуючи динаміку використання коштів, можна зазначити, що найменше коштів ЄБРР було використано у 2015 році – 1,12 млн. євро, найбільше коштів за позикою було використано у 2019 році -125,77 млн євро. (див. рис 2.8).

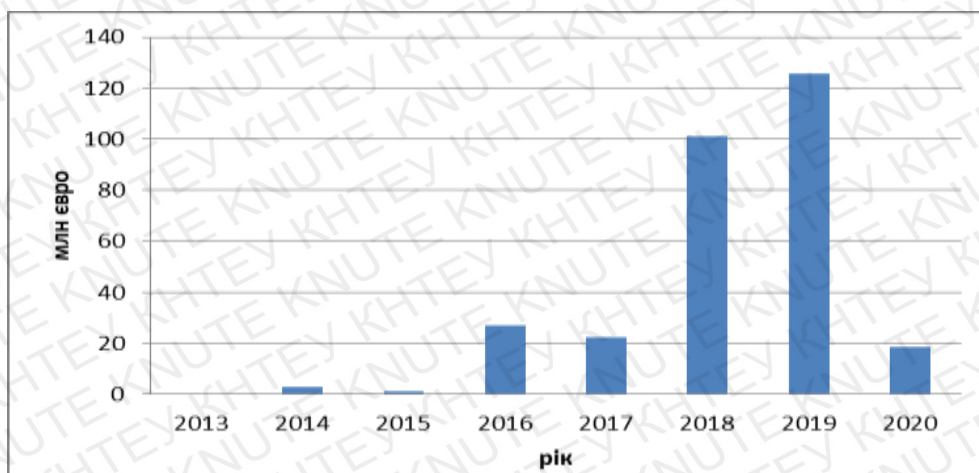

Рис 2.8 Динаміка використання коштів за проектом «Реалізація зведеної програми підвищення безпеки АЕС України».

Джерело: [11].

Для реалізації проекту «Модернізація та реконструкція магістрального газопроводу Уренгой-Помари-Ужгород» було виділено кредит у розмірі 150 млн. євро. Станом на 01.10.2020 використано 1,50 млн. євро, що становить 1,0 % від суми позики. Кошти за цим проектом було використано лише в 2019 році, сума використаних коштів становить 1,50 млн євро.

Аналогічна ситуація з проектом «Продовження третьої лінії метрополітену у м. Харкові», сума його кредиту становить 160 млн. євро. Станом на 01.10.2020 використано 1,60 млн. євро, що становить 1,0 % від суми позики, кошти було використано лише у 2020 році, а сума використаних коштів становила 1,6 млн євро.

Також, на етапі реалізації знаходиться проект «Проект модернізації мережі електропередачі», Кредитна угода за проектом була підписана у липні 2019р. і станом на 01.10.2020 кошти за цим проектом не використовувались.

Проведений аналіз ефективності проектів свідчить про те, що рівень вибірки по діючих проектах ЄБРР є низьким, що може бути спричиненим низкою причин, зокрема низкою спроможністю з розробки та реалізації проектів на національному та місцевому рівні, тривалі та складні тендерні процедури за правилами МФО, повільна обробка документів і платежів тощо. Це призводить до сплати комісії за зобов'язання на невибрану суму коштів позик та додаткових втрат бенефіціарів проектів та державного бюджету і має наслідком часткове анулювання коштів позик.

РОЗДІЛ 3. Напрями удосконалення кредитних відносин України та Європейського банку реконструкції та розвитку

3.1 Стратегія ЄБРР для України на 2019-2023 роки

У своїй роботі ЄБРР притримується чіткого визначеного набору стандартів, що спрямовані на створення надійного інвестиційного клімату, заснованого на ефективній правовій та нормативній базі, яка сприяє корпоративному управлінню, включаючи надійну практику управління, тверду позицію проти корупційних практик, розкриття інформації та чітку та послідовну практику бухгалтерського обліку та аудиту. ЄБРР визначає наступні шість стандартів:

- Багатопартійна демократія та плюралізм. Підтримка реформ, що зміцнюють демократію, є важливим аспектом мандату ЄБРР, як це визначено у статті 1 Угоди про заснування Банку. Одним із засновницьких принципів ЄБРР є те, що демократичні та ринкові реформи мають йти «рука об руку».
- Перехід. Концепція переходу ЄБРР стверджує, що добре функціонуюча ринкова економіка повинна бути не просто набором ринків, вона повинна бути конкурентоспроможною, інклюзивною, добре керованою, екологічно чистою, стійкою та інтегрованою.
- Екологічна та соціальна стійкість. ЄБРР прагне сприяти екологічно та соціально стійкому та сталому розвитку у всьому спектрі своєї діяльності. Проекти, що фінансуються ЄБРР, мають бути соціально та екологічно стійкими, поважали права постраждалих робітників та громад, розроблялись та впроваджувались у відповідності до чинних нормативних вимог та належної міжнародної практики.
- Додатковість. Додатковість представляє особливу підтримку або вклад, який ЄБРР надає інвестиційному проекту, який не доступний з комерційних джерел фінансування.

- Гендерна рівність. ЄБРР цінує гендерну рівність як невід'ємну частину свого зобов'язання сприяти сталому та екологічно безпечному розвитку в рамках своїх інвестицій та фінансування донорів. Гендерна рівність є основним елементом сприяння правильному управлінню бізнесом та досягненню сталого зростання в країнах.
- Прозорість. ЄБРР прагне до розкриття інформації та прозорості. Частиною власної перевірки ЄБРР досвіду щодо належного управління є постійний діалог з акціонерами, а також іншими зацікавленими сторонами, такими як неурядові організації.

Підписавши Угоду з ЄБРР, Україна зобов'язалася дотримуватися принципів багатопартійної демократії та плюралізму, що вказано у Статті 1 Угоди про заснування Банку. З 2014 року урядом країни було докладено багато зусиль для прискорення затвердження та імплементації демократичних реформ.

Керуючись прагненням до євроінтеграції згідно з Угодою про асоціацію та глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі з ЄС 2014 р., Революції Гідності Україна стала на шлях економічних та політичних реформ. Попри складні політичні обставини та загрози для безпеки, у тому числі тяжкий негативний вплив на економіку незаконної анексії Криму Росією та збройного конфлікту, Україна почала відновлюватися, ознаками чого є додатне зростання, поміркована інфляція та стабілізація банківської системи. Спираючись на вже досягнуті результати реалізації Пакету кризового реагування для України (2015-2017 рр.), Банк і надалі підтримуватиме зусилля України у тісній співпраці з іншими МФО для переходу до сталої економіки.

У Стратегії ЄБРР для України на 2018-2023 рр. зазначено [22]: «Для того, щоб перейти від цього нестійкого відновлення до сталого розвитку, Україна повинна зосередитися на досягненні характеристик, які ЄБРР визначив в якості необхідних для сталої ринкової економіки (конкурентоспроможність, ефективне управління, «зеленість», стійкість та інтегрованість), а також боротися з

корумпованою «старою» економічною системою та корисливими інтересами, які вона представляє».

Також, стратегія зауважує, що ЄБРР у 2018-2023 рр. зосередиться у першу чергу на підвищенні конкурентоспроможності та ефективності управління шляхом реформування державного сектору, що наразі працює не в повну силу та неефективно, підтримуючи при цьому впровадження найкращої операційної та управлінської практики в приватних компаніях (з продовженням значної підтримки малих та середніх підприємств), збільшенні стійкості економіки шляхом підвищення енергетичної безпеки та забезпечення належного функціонування фінансового сектору, а також подальшу інтеграцію України в регіон ЄС. Банк також підтримує на рівні окремих проектів перехід до «зеленої» економіки як невід'ємну складову конкурентоспроможного та стійкого економічного розвитку, а також сприяє інклюзивному та гендерно рівному зростанню з приділенням основної уваги відповідності навичок як важливому елементу конкурентоспроможності згідно з Гендерною стратегією та Стратегією економічної інклюзії, що ухвалені Радою директорів ЄБРР.

Банк у першу чергу реалізовує проекти, в яких інвестиції гармонійно поєднуються з політичними змінами, оскільки такий підхід вже виявився дуже ефективним у 2015-2017 рр. під час реалізації Пакету кризового реагування в Україні. Продовжуючи діяльність в основних напрямках згідно з цим Пакетом, які залишаються дуже актуальними, ЄБРР розширює та поглиблює свої зусилля, спрямовані на досягнення наступних 5 стратегічних пріоритетів у 2018-2023 роках, визначивши цілі та напрями діяльності відповідно до кожного пріоритету:

1. Сприяння приватизації та комерціалізації державного сектору з метою підвищення конкурентоспроможності та ефективності управління. В рамках пріоритету передбачається досягнення наступних цілей: збільшення участі приватного сектору в усіх секторах; комерціалізація та реструктуризація

державних підприємств; створення сприятливого середовища для ефективного функціонування ринків.

2. Сприяння забезпеченню верховенства права, конкуренції та рівних умов діяльності у приватному секторі шляхом підтримки компаній, які впроваджують найкращу практику. В рамках пріоритету передбачається досягнення наступних цілей: краща продуктивність малих та середніх підприємств та приватних корпорацій в економіці; краща відповідність навичок попиту; краще бізнес-середовище та зміцнене верховенство права.
3. Посилення енергетичної безпеки шляхом ефективного регулювання, лібералізації ринку, диверсифікації та збільшення виробництва, а також підвищення енергоефективності. В рамках пріоритету передбачається досягнення наступних цілей: збільшення виробництва та диверсифікація поставок енергії; підвищення енергоефективності.
4. Підвищення стійкості фінансової системи шляхом зміцнення банківського сектору та розвитку функціонуючих ринків капіталу. В рамках пріоритету передбачається досягнення наступних цілей: добре капіталізовані банки з виваженими підходами до управління ризиками та сталими структурами фінансування; функціонуючі ринки капіталу та альтернативні джерела фінансування.
5. Покращення інтеграції шляхом сприяння торгівлі, розширення інфраструктурних зв'язків та підтримки конвергенції зі стандартами ЄС. В рамках пріоритету передбачається досягнення наступних цілей: краща якість та зв'язаність інфраструктури; збільшення обсягів транскордонної торгівлі та інвестицій.

3.2 Удосконалення фінансового механізму співпраці України з фінансово-кредитними установами і міжнародними фінансовими організаціями

Для збереження доступу до зовнішнього фінансування Україні потрібно підтримати макроекономічну та фінансову стабільність. Аналізуючи макроекономічні показники за 3 останні роки можна зазначити, що економіка України почала йти на спад, ще до початку пандемії COVID-19. У 2019 році ВВП помарніло до 3,2 відсотка. З березня 2020 року пандемія зробила невтішний слід на економіці через зменшення зовнішнього попиту та падіння внутрішнього попиту, спричиненого карантинними заходами. Ці події ще більше пригнітили і без того спадаючий виробничий сектор і змінили стан більшості секторів послуг. У першому кварталі 2020 року ВВП зменшився на 1,3% у річному обчисленні, а в другому - на 11,4%. Зниження у другому кварталі було широкомасштабним у всіх секторах економіки, особливо це стосується готельного та ресторанного сектору (додана вартість зменшилася майже на 60 відсотків у порівнянні з попереднім роком), тоді як у ряді послуг додана вартість впала більш ніж на 20%. Інвестиції також зменшились більш ніж на 20% у річному обчисленні у другому кварталі.

Незважаючи на складне середовище, монетарна політика зберегла макроекономічну стабільність. У червні 2020 року центральний банк знизив політичну ставку до історичного мінімуму до 6% на тлі приглушеного інфляційного тиску. Дефіцит поточного рахунку перетворився на величезний профіцит у період з січня по вересень 2020 року, підкріплений величезним падінням торгового дефіциту та збільшенням сальдо первинного доходу.

Нова затверджена програма з МВФ допоможе Україні повернутись до розвитку, коли криза закінчиться. Завдяки новій угоді з МВФ, Україна матиме змогу подолати дефіцит у фінансуванні. Після підписання угоди про співробітництво у грудні 2019 року щодо трирічної програми розширеного фонду МВФ (EFF) на 5,5 млрд. доларів США, Український парламент «затягував» з

виконанням основних умов угоди затверджених МВФ, а саме: прийняття нового земельного закону та комплексу законів, які б перешкождали поверненню закритих та націоналізованих банків до їх попередніх власників. Саме криза COVID-19 змістила пріоритети та фокус влади на заходи щодо пом'якшення її наслідків для економіки. За таких кризових умов Уряд України та МВФ домовились про 18-місячну Угоду про резерв на 5,0 мільярдів доларів США (SBA), яка найкраще відповідає безпосереднім потребам країни. Транш у розмірі 2,1 млрд. доларів США. було одразу виплачено, що відкрило додаткову підтримку Світового банку та Європейського Союзу та забезпечило успішну емісію єврооблігацій. Загальний обсяг фінансування, залучений у червні-липні 2020 року, склав майже 6,0 млрд. доларів США.

Для розвитку співпраці та кредитних відносин між Україною та МФО необхідно пришвидшити впровадження реформ. І в даному питанні Співпраця з МВФ щодо нової програми, орієнтованої на реформи, є життєво важливою. Ключові реформи повинні включати: відокремлення оператора газотранспортної системи від Нафтогазу разом із встановленням газової біржі; реформу ринку землі; комерціалізація та приватизація державних підприємств та державних банків; боротьбу з корупцією; судові реформи та оцифрування послуг державного сектору.

Україна має ряд проблемних питань у реформуванні, але має і суттєві досягнення. Так, у звіті ЄБРР про перехід України на 2020-2021 рр. проведено аналіз основних структурних реформ в Україні, відповідно якого можна зробити наступні висновки:

- Механізм регулювання банківської діяльності був посилений. Завдяки ряду законодавчих поправок, що були прийняті парламентом у травні 2020 року, було усунуто прогалини у регулюванні банківського сектору. Так, завдяки внесеним правкам законом гарантується безповоротність рішення банку за рішенням Національного банку України, забороняючи суду оскаржувати процедуру ліквідації, продаж активів та розрахунків з кредиторами банку. Крім того, це

змінює процедуру оскарження судами рішень регулюючих органів, а саме Національного банку України, Кабінету міністрів та Фонду гарантування вкладів, оскільки обмежує можливість допиту щодо їх технічної експертизи та рішень. У випадках, коли компенсація попереднім власникам виправдана, закон встановлює точні умови, процеси та тип компенсації, причому ключова роль відводиться міжнародно визнаним аудиторським фірмам, як незалежним експертам.

- Реформи в газовому секторі просунулися, але в секторі відновлюваних джерел енергії відбулися деякі зміни. Наприкінці 2019 року операції з видобутку газу національної нафтогазової компанії «Нафтогаз» були відокремлені від транспортування газу. Транспортування газу було переведено до нового державного незалежного оператора трубопроводу. Створення незалежного оператора газотранспортної системи дозволило підписати новий п'ятирічний транзитний контракт з «Газпромом Росія» наприкінці 2019 року. Законодавство, що стосується відокремлення «Нафтогазу», було переглянуте Енергетичним співтовариством і вважається відповідним зобов'язанням України за Європейський третій енергетичний пакет. Після лібералізації цін на газ для домогосподарств у січні 2019 року та припинення дії Постанови про зобов'язання державної служби щодо постачання газу домогосподарствам у липні 2020 року, ціни на газ для домогосподарств тепер повністю визначаються на ринку. Однак довгі переговори між Урядом, приватним сектором та міжнародними партнерами з питань реструктуризації механізму подачі тарифів на відновлювані джерела енергії в Україні не призвели до консенсусу.

У липні 2020 року парламент затвердив зниження тарифів на подачу, змінивши тим самим рамкові умови для інвестування у відновлювані джерела енергії. Хоча основною мотивацією було зменшення навантаження на фінанси держави, вимушені ретроактивні зміни погіршать законні інтереси інвесторів і можуть призвести до судових процесів, що може мати серйозні фінансові наслідки в майбутньому.

Давній мораторій на продаж сільськогосподарських земель був скасований, хоча і з обмеженнями. У березні 2020 р. Парламент прийняв новий закон про ринковий обіг сільськогосподарських земель, який набирає чинності в липні 2021 р. Велика кількість законодавчих обмежень сильно впливає на приріст продуктивності, який очікується здійснити. Зокрема, ембарго на участь іноземних фізичних та юридичних осіб залишається чинним і може бути скасовано лише після затвердження національним референдумом. Продаж державної землі також забороняється. Серед інших помітних обмежень закон встановлює верхню межу кількості сільськогосподарських угідь, яка може належати громадянину або юридичній особі, причому юридична особа зможе робити покупки лише з 2024 року.

Парламент повторно ввів кримінальну відповідальність за незаконне збагачення. Закон про запобігання та покарання доходів, привласнених державними службовцями, був спочатку затверджений у 2015 році, перш ніж його було скасовано суперечливим рішенням Конституційного суду у лютому 2019 року. Затверджений у листопаді 2019 року, чинний законопроект передбачає подання кримінальних звинувачень, якщо майно чиновників, як зазначено в декларації про майно, перевищують їх офіційний дохід на певну суму. Однак у жовтні 2020 року Конституційний Суд підірвав основи антикорупційної реформи, скасувавши систему електронного декларування активів та доходів державних службовців та декриміналізувавши акт свідомого подання шахрайських декларацій. Новий закон про концесії встановлює чітку правову базу для цієї форми державно-приватного партнерства. Прийнятий закон набрав чинності в останньому кварталі 2019 року, закон замінює попередні застарілі норми. Чітка нормативна база для концесійної діяльності сприяє залученню інвестицій та модернізації інфраструктури.

Слід зазначити, що нові обмеження заробітної плати в державних установах можуть перешкоджати подальшому вдосконаленню управління. У квітні 2020 року

влада встановила обмеження заробітної плати всіх державних службовців, а також членів вищого керівництва та наглядових рад державних підприємств та державних банків для того, щоб більш точно відповідати середній зарплаті в країні. Границя була введена як тимчасовий надзвичайний захід і вона була знята для суддів, прокурорів, членів парламенту та членів правління Національного банку в Україні в серпні 2020 року, а для керівників державних банків у вересні 2020 року. Однак вона залишається на місці для членів правління державних банків та державних підприємств, що матиме довгостроковий згубний вплив на здатність залучати та утримувати досвідчених керівників в установах, що мають системне значення для країни.

Для досягнення більш сильного відновлення та стійкого середньострокового зростання Україні потрібно розширити програму реформ, зокрема у судовій системі, впровадженні антикорупційної програми, чесній конкуренції та вдосконаленні управління.

Ще одним болючим питанням для України є низька вибірка коштів за проектами МФО, відтак Україна залишається однією з найнижчих у регіоні Центрально-Східної Європи. Низькі рівні вибірки також погіршують позиції України щодо розміру суверенного боргу за міжнародними рейтингами.

З метою консолідації зусиль на вирішення зазначених проблем у співпраці з МФО, у серпні 2018 року Міністерство фінансів створило Департамент міжнародних фінансових проектів для ефективнішої координації роботи з ініціювання, підготовки та реалізації проектів, підтриманих МФО. Міністерством фінансів України було розроблено концепцію щодо підвищення ефективності впровадження спільних з МФО проектів (далі - Концепція).

Здійснивши всебічний огляд основних проблемних питань, Міністерством фінансів України спільно з МФО було виділено основні проблеми та запропоновано можливі рішення їх розв'язання на різних етапах проектного циклу, що зазначено у Концепції.

Так, на етапі ініціювання та підготовки проекту визначено наступні проблемні питання:

- Відсутність пріоритезації проектів МФО, що спричинено відсутністю чітко сформованих пріоритетних сфер для залучення фінансування МФО.
- Недостатня спроможність, яка викликана браком кваліфікованих кадрів в міністерствах (відповідальних виконавців) та неякісною підготовкою проектів при їх ініціації, що створює суттєві затримки у запуску проектів.
- Фрагментарність оцінки проектів. Процедури оцінювання проектів та затвердження відповідної документації є фрагментарними і не завжди враховують специфіку галузі, в якій планується реалізація проекту.
- Повільна процедура ратифікації. Тривалий розгляд органами державної влади, в тому числі Верховною Радою України, законопроектів щодо ратифікації міжнародних угод затримує початок впровадження проектів.
- Нечіткість вимог щодо офіційного перекладу. Англійська мова використовується для підписання кредитних/фінансових/гарантійних договорів з МФО. Однак згідно з законодавством України ці угоди повинні бути перекладені на українську мову перед поданням до Верховної Ради України і наразі не визначена інституція, яка повинна відповідати за офіційний переклад угод з МФО, що призводить до затримок в ухваленні проектів.

Концепція визначає наступні рішення зазначених вище проблем на етапі ініціювання та підготовки проекту:

- Каскадний підхід (cascade/waterfall) до оцінки проектів, що передбачає розробку рамкового підходу до відбору та оцінки проектів із врахуванням національних та галузевих стратегічних документів.
- Налагодження чіткої координації впровадження проектів МФО. Відповідно до цього рішення Міністерством фінансів України передбачається координація роботи над впровадженням проектів через створені відділи Департаменту міжнародних фінансових проектів, які будуть відповідати за співпрацю з

кожним із МФО. Відповідно кожен проект буде закріплено не лише за відповідним відділом, але за чітко визначеним співробітником, в тому числі з метою надання консультацій для груп управління проектами (ГУП), галузевих міністерств, бенефіціарів.

- Посилення спроможності, що включає розробку оптимальних підходів до розбудови спроможності на рівні Міністерства фінансів, бенефіціарів, галузевих міністерств, у тому числі за допомогою експертів Офісів підтримки реформ та шляхом залучення Secondments з відповідних МФО.
- Створення база даних експертів, які раніше були залучені до реалізації проектів МФО для використання лінійними міністерствами та бенефіціарами під час реалізації проектів.
- Забезпечення навчання та створення бази знань про процедури реалізації проектів.
- Посилення відповідальності координаторів проектів в міністерствах, шляхом звітування на засіданнях Робочої групи з вирішення проблемних питань співпраці з МФО та тематичному засіданні Кабінету Міністрів України .
- Залучення адресної технічної допомоги від МФО для підтримки проектів від моменту переговорів щодо ініціації проекту до власне підписання кредитних угод, що допоможе зосередитись на розробці опису проекту, а також на підготовці тендерної документації .
- Уточнення щодо застосування Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», а саме надання Антимонопольним комітетом України вичерпного роз'яснення щодо застосування положень Закону стосовно проектів МФО з урахуванням специфіки та у разі необхідності - розробка відповідних змін до законодавства.
- Запровадження моделі залучення АТ «Укресімбанк» до підготовки проектів на регіональному рівні, що передбачає розробку моделі для залучення АТ «Укресімбанк» до підготовки проектної пропозиції відповідно до Постанови

КМУ №70 та техніко-економічного обґрунтування для регіональних проєктів, що можуть фінансуватись МФО.

- Забезпечення офіційного перекладу, а саме розробку алгоритму дій (guidelines) щодо здійснення перекладу міжнародних угод фінансування проєктів МФО на українську мову.

Також, в Концепції визначено основні проблемні питання на етапі реалізації проєктів, а саме:

- Недостатня спроможність з управління проєктами. Брак кваліфікованих людських ресурсів в міністерствах (відповідальних виконавців) та нестача досвідчених спеціалістів в групах управління проєктів (PIU) створюють суттєві затримки у реалізації проєкту.
- Складні процедури закупівлі. Процедури тендерів із здійснення закупівель за правилами МФО є тривалими та складними, особливо для проєктів, які реалізуються на регіональному рівні. Складність тендерних процедур призводить до затримок з підписанням контрактів та початком виконання заходів за проєктами МФО.
- Потреба перезатвердження тендерної документації у випадку перевищення ціни контракту над кошторисною ціною. Відповідно до законодавства про містобудівну діяльність, якщо ціна контракту за результатами тендеру перевищує кошторисну вартість тендерної документації, необхідно здійснити повторну експертизу тендерної документації в Держбудекспертизі.
- Довга процедура відбору кінцевих бенефіціарів, особливо для регіональних проєктів. У випадку, якщо кінцевий бенефіціар не був обраний на початковій стадії, вибір фінальних бенефіціарів на етапі реалізації проєкту займає багато часу і іноді вимагає рішення Уряду або наказу міністерства. Відповідно, підписання договорів про субкредитування також затримується.

Для вирішення зазначених проблемних питань на етапі реалізації проєктів, пропонується запровадження наступних рішень:

- Удосконалення багаторівневої системи моніторингу проектів, що передбачає призначення відповідальних осіб/підрозділів для кожного проекту на рівні Міністерства фінансів, галузевого міністерства, бенефіціара та забезпечити надання керівництву регулярних та якісних звітів про стан виконання проектів та своєчасного повідомлення про проблемні питання для оперативного реагування
- Унормування процедури та строків розробки порядку відбору кінцевих бенефіціарів відповідальними виконавцями проектів.
- Спрощення процедур затвердження проектів об'єктів будівництва, що передбачає вжиття заходів щодо гармонізації процедур затвердження техніко-економічних обґрунтувань проектів МФО за участю Держбудекспертизи, Науково-технічної ради Мінрегіону, інших міністерств та Кабміну.
- Проведення регулярних оглядів кредитних портфелів МФО галузевими міністерствами та бенефіціарами, з метою визначення переліку заходів із підвищення ефективності співпраці для кожного учасника.
- розробка моделі можливого делегування АТ «Укресімбанк» функцій бек-офісу, наприклад, щодо перевірки платіжних документів бенефіціарів, галузевих міністерств.
- Дослідження можливостей платформи Prozorro для реалізації проектів МФО, зокрема, для закупівлі товарів.
- Гармонізація національних будівельних стандартів з директивами ЄС та забезпечення використання ринкових цін.
- Розробка підходів та інструментів для мінімізації валютних ризиків за контрактами для проектів, що фінансуються МФО та, відповідно, збільшення частки фінансування в національній валюті.
- Створення відкритого реєстру проектів, фінансованих МФО, в якому регулярно буде висвітлюватись статус впровадження проектів.

Реалізація Концепції підвищення ефективності впровадження спільних з МФО проектів передбачає зміну підходів до вибору проектів для фінансування МФО, а також забезпечення відповідності проектів наявним пріоритетам України. Вона містить варіанти рішень для збільшення середнього рівня вибірки доступних коштів МФО та поліпшення проектного менеджменту на різних рівнях, що включає розробку інструментів для мінімізації валютних ризиків, створення платформи для обміну інформацією та багаторівневої системи моніторингу проектів, регулярні огляди портфелю кредитів та створення відкритого реєстру проектів МФО.

Впровадження зазначених рішень дозволить Україні збільшити вибірку по проектам, що фінансуються МФО, а це значить збільшити залучення інвестицій та кредитів на енергоефективність, розвиток транспорту та інфраструктури, малого та середнього бізнесу, комунальних та місцевих проектів і приватних компаній.

У даному розділі було підбито підсумки дослідження співпраці України та Європейського банку реконструкції та розвитку. Було сформовано шляхи удосконалення фінансового механізму співпраці України з фінансово-кредитними установами і міжнародними фінансовими організаціями, зокрема з ЄБРР. Проаналізовано причини, які створюють перешкоди для подальшого поглиблення співпраці нашої держави з міжнародними фінансовими установами та дано рекомендації, узагальнені відповідно до рекомендацій ЄБРР та Міністерства фінансів, щодо подальших дій задля успішного розвитку співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями, зокрема з Європейським банком реконструкції та розвитку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідження було проведено з метою розкриття теоретичних засад і особливостей кредитних взаємовідносини України з Європейським банком реконструкції та розвитку та розробкою рекомендацій щодо їх удосконалення.

В першому розділі роботи розкрито сутність та роль міжнародних кредитів в забезпеченні суспільного розвитку в країні, на прикладі провідних міжнародних фінансових організацій визначено фінансові механізми міжнародного кредитування суверенних країн та визначено світовий досвід реалізації кредитних проектів Європейського банку реконструкції та розвитку, що показало значну роль Банку, як кредитора та інвестора у розвиток економіки України, про що свідчить зростання обсягу фінансової підтримки у 2020 році та близько 20 років ефективної співпраці.

Завданнями другого розділу роботи було виділити особливості кредитних відносин України і Європейського банку реконструкції та розвитку та зробити оцінку результативності та ефективності інвестиційних Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні. В результаті проведеної роботи можна зазначити, що кредитна підтримка Європейського банку реконструкції та розвитку державного сектору України спрямована на підвищення енергоефективності та енергетичної безпеки, а також на забезпечення високоякісної та надійної інфраструктури, майже 50% фінансування Європейського банку реконструкції та розвитку спрямовано на підтримку за галуззю «Транспорт та складське господарство», а ще понад 40% за галуззю «Постачання електроенергії та газу». Також, проведений аналіз ефективності проектів свідчить про низький рівень вибірки по діючих проектах Європейського банку реконструкції та розвитку.

В результаті виконання завдань третього розділу роботи, а саме огляду Стратегії Європейського банку реконструкції та розвитку для України на 2018-2023 роки та визначення шляхів удосконалення фінансового механізму співпраці

України з фінансово-кредитними установами і міжнародними фінансовими організаціями, було проаналізовано причини, які створюють перешкоди для подальшого поглиблення співпраці нашої держави з міжнародними фінансовими установами та дано рекомендації, узагальнені відповідно до рекомендацій ЄБРР та Міністерства фінансів, щодо підвищення ефективності впровадження спільних з міжнародними фінансовими організаціями проектів та подальших дій задля успішного розвитку співробітництва України з міжнародними кредитними інституціями, зокрема з Європейським банком реконструкції та розвитку.

Підсумовуючи результатами дослідження можна зробити наступні висновки.

Не дивлячись на економічний вплив коронавірусної кризи та невтішний прогноз щодо макроекономічних показників для України, співпраця між Європейським банком реконструкції та розвитку та Україною у 2019 - 2020 рр. була дуже успішною та ефективною, Україна здобула високий рівень довіри та покращила свій інвестиційний клімат.

Необхідним є прискорення проведення ключових реформ, вони повинні включати: відокремлення оператора газотранспортної системи від Нафтогазу разом із встановленням газової біржі; реформу ринку землі; комерціалізацію та приватизацію державних підприємств та державних банків; боротьбу з корупцією; судові реформи та оцифрування послуг державного сектору. Оскільки, невизначеність щодо політики та зобов'язання щодо структурних реформ спричинюють певні ризики для України.

Для досягнення більш сильного відновлення та стійкого середньострокового зростання потрібно розширити програму реформ, зокрема у судовій системі, впровадженні антикорупційної програми, чесній конкуренції та вдосконаленні управління.

Потрібно враховувати, що виникають певні ризики пов'язані з економічним впливом від другої хвилі кризи COVID-19, за прогнозами Європейського банку

реконструкції та розвитку, до кінця 2020 року економіка України може скоротитись на 5,5%, з наступним частковим відновленням на 3,0% в 2021 році.

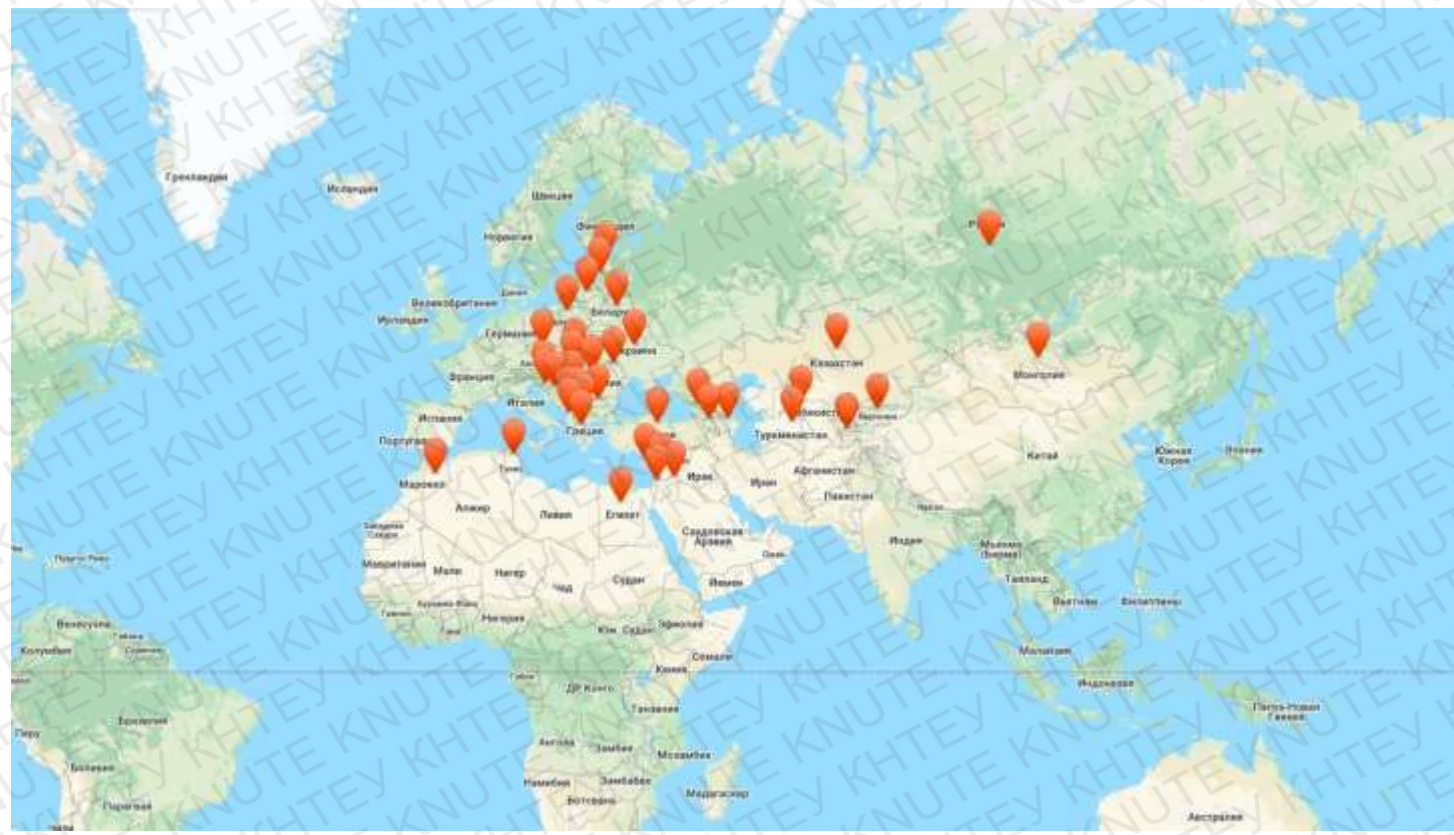
Нова затверджена програма з Міжнародним валютним фондом допоможе Україні повернутись до розвитку, коли криза закінчиться і Україна матиме змогу подолати дефіцит у фінансуванні. Зменшити економічний вплив наслідків COVID-19 Україні допоможе інноваційний пакет «Солідарність», оскільки підтримає сектори економіки, які сильно постраждали та ще постраждають від коронавірусної кризи, включаючи фінансові установи, малі та середні підприємства та корпоративні сектори, такі як готельно-туристичний бізнес, автомобільну та транспортну діяльність, агробізнес та медичну галузь. Крім, того Угода між Національним банком України та Європейським банком реконструкції та розвитку про здійснення валютних операцій своп гривня/долар США дасть змогу посилити макрофінансову стабільність в Україні, а також збільшити підтримку реального сектору економіки.

Проведене дослідження засвідчило, що Європейський банк реконструкції та розвитку є важливим партнером для України, оскільки Банк фінансує велику кількість проектів, що сприяє утвердженню ринкових інститутів, зміцненню економічного потенціалу, поліпшенню платіжного балансу країни. Слід сконцентрувати увагу на досягнення позитивних змін у впровадженні реформ та збільшенні середнього рівня вибірки доступних коштів МФО та поліпшення проектного менеджменту на різних рівнях, з метою подальшої ефективної співпраці.

ДОДАТКИ

Додаток А

Регіон діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку

Додаток Б

Використання коштів по проектах ЄБРР в державному секторі станом на 01 листопада 2020 року

№ п/п	№ угоди, дата	Назва проекту	Сума позики	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Всього вибрано
1	№49235 від 30.07.2019	"Проект модернізації мережі електропередачі"	149,00										1,49	1,49
2	№46411 від 11.12.2017	"Подовження третьої лінії метрополітену у м. Харкові"	160,00										1,60	1,60
3	№47947 від 30.12.2015	"Резабілітація гідроелектростанцій"	180,00						1,68	8,58	10,34	24,43	12,21	57,24
4	№42608 від 15.12.2014	"Модернізація магістрального газопроводу «Уренгой – Помари – Ужгород»"	150,00									1,50		1,50
5	№41614 від 27.07.2012	"Завершення будівництва метрополітену у м. Дніпропетровську"	152,00					1,52	9,33	1,10	5,88	7,55	9,66	35,04
6	№42086 від 25.03.2013	"Україна: Комплексна (Зведена) програма підвищення рівня безпеки енергоблоків атомних електростанцій"	300,00				3,00	1,12	26,88	22,34	100,88	125,77	18,73	298,72
7	№40147 від 19.10.2010	"Будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька АЕС - Каховська"	160,00		1,73	11,10	16,36	37,33	43,00	5,91	12,26	6,84		134,53
8	№40185 від 26.11.2010	Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг на підходах до м. Києва	450,00	65,38	69,13	35,17	29,16	31,98	36,17	34,67	37,26	30,74	15,44	385,10
		Всього	1701,00	65,38	70,86	46,27	48,52	71,95	117,06	72,60	166,62	196,83	59,13	915,22

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мозговий О. М., Мусієць Т. В., Руденко-Сударєва Л. В. та ін. Міжнародні фінанси : підручник /О. М. Мозговий, Т. В. Мусієць, Л. В. Руденко-Сударєва та ін. // К.: КНЕУ, 2015. — 515с.
2. Маслова С.О. Гроші та кредит [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://buklib.net/books/21868/>
3. Білорус О. Г., Пахомов Ю. М., Гузенко І. Ю., Скаленко О. К., Гаврилюк О. В. Глобальний конкурентний простір : монографія /О. Г. Білорус, Ю. М. Пахомов, І. Ю. Гузенко, О. К. Скаленко, О. В. Гаврилюк // КНЕУ ім. В. Гетьмана, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України, Міжнар. асоц. “Україна – Рим. Клуб”, Міжнар. ін-т глобалістики. – К., 2007. – 680 с. – Бібліогр.: с. 646–677.
4. Ковбасюк Ю. В. Європейський банк реконструкції та розвитку: аспекти діяльності: монографія / Ю. В. Ковбасюк// К.: Вид-во УАДУ, 2002.
5. Колосова В. П. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: сучасний стан та перспективи розширення / В. П. Колосова, І. М. Іванова // Фінанси України. – 2014. – № 11. – С. 33–47.
6. Колосова В. П. Вплив міжнародних фінансових організацій на економічний розвиток країни: питання теорії / В.П. Колосова // Науковий журнал “Економіка України” – 2016 - 12 (661).
7. Зайцев Ю.К. Проблемы эффективности содействия международному развитию: теоретические и практические аспекты / Ю.К. Зайцев // Вестник международных организаций. – 2011. – №3 (34) – с. 105-118.
8. Кучер Г.В. Міжнародні фінансово-кредитні інституції у фінансуванні суспільного розвитку України / Г.В. Кучер Г.В. // Фінанси, грошовий обіг та кредит Економічний вісник університету - 2017 - № 35/1-с.221-229.

9. Юрьева Н.П. Эволюция социально-экономической роли государства в условиях глобализации / Н.П. Юрьева // Экономический вестник РГУ. – Ростов н/Д. :Ростовский государственный университет, 2006. – № 4. – С. 45–47.
10. Мазараки А.А., Мельник Т.М., Юхименко В.В., Костюченко В.М. та ін. Економічний суверенітет України: монографія / А.А. Мазараки, Т.М. Мельник, В.В. Юхименко, В.М. Костюченко та ін.; за заг. ред. А.А. Мазараки та Т.М. Мельник. // К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 700 с.
11. Циганкова Т.М., Гордєєва Т.Ф. Міжнародні організації: Навч. Посібник //.- Вид. 2-ге, перероб. і доп. /Т.М., Циганкова, Т.Ф. Гордєєва // К.: КНЕУ, 2001.- 340с.
12. Пинзеник В.М., Чугунов І.Я., Колосова В.П., Капленко О.І., Полунєєв Ю.В., П'ятаченко Г.О., Єременко О.К. та ін. Україна і Європейський банк реконструкції та розвитку / В.М.Пинзеник, І.Я., Чугунов, В.П. Колосова, О.І. Капленко, Ю.В. Полунєєв, Г.О. П'ятаченко, О.К. Єременко // НДФІ, 2008 – 176 с.
13. Угода про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку (укр/рос) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_062#Text.
14. Офіційний сайт ЄБРР [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ebrd.com.
15. Офіційний сайт міністерства фінансів України. Міжнародне співробітництво. Європейський банк реконструкції та розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua/uk/ebrr> .
16. Указ Президента України «Про членство України в Європейському банку реконструкції та розвитку» від 14 липня 1992 року №379/92 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379/92#Text>.

17. Офіційний державний портал із реєстром проектів соціального і економічного розвитку України (IFIs projects). Статистика. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://proifi.gov.ua/?p=analytics>.
18. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Міжнародне співробітництво. Реєстр спільних з МФО проектів, що знаходяться на стадії підготовки та реалізації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua/uk/reestr-spilnih-z-mfo-proektiv-shho-znahodjatsja-na-stadii-pidgotovki-ta-realizacii-informacija>.
19. Інформація щодо завершених, поточних та запланованих до реалізації проектів міжнародної технічної допомоги за участі Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%BE%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%D0%9C%D0%A2%D0%94.pdf>
20. Директива Європейського парламенту та ради 2009/73/ЄС [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://enref.org/wp-content/uploads/2015/01/checked-dir-2009-73-ua.pdf>
21. Про концесію: Закон України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text>
22. Концепція щодо підвищення ефективності впровадження спільних з МФО проектів [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/Kontseptsiya_shchodo_pidvishchennya_efektyvno sti_vprovadzhennya_spilnykh_z_MFO_proektiv.docx
23. Стратегія ЄБРР для України на 2018 – 2023 рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ebrd.com/where-we-are/ukraine/overview.html>
24. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.imf.org/>

25. Офіційний сайт Світового Банку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.worldbank.org/>
26. Офіційний сайт Європейського інвестиційного банку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.eib.org/en/> .
27. Боринець С.Я. Міжнародні фінанси : Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. / С.Я. Боринець // К.: Знання, 2006.
28. Ukraine in the EBRD`s 2020-21 Transitions report [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://2020.tr-ebrd.com/countries/#>
29. Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Ковалевський В.В. Міжнародні фінанси : Навч. Посібник. Вид. 3-тє, перероб. і доп. / Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, В.В. Ковалевський // К.: Центр учбової літератури, 2007. — 640 с. 3.
30. Миськів Г.В. Кредити міжнародних фінансових організацій в економіці України / Г.В. Миськів // Фінансовий простір. – 2015. – № 2 (18). – С. 49
31. Міністерство закордонних справ України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/>
32. Інформація щодо завершених, поточних та запланованих до реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги за участі Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BE%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_%D0%9C%D0%A2%D0%94.pdf
33. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/>
34. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI із змін. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
35. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI із зм. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

36. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Ратифіковано Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII. – Режим доступу [Електронний ресурс] : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011
37. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII із зм.. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
38. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV із зм. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
39. Лук'яненко О.Д. Інноваційні фактори глобальної конкурентоспроможності: монографія / О.Д.Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2015 - 298 с.
40. Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/>
41. Комітет з питань європейської інтеграції Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article>
42. Державна фіскальна служба України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/>
- 43.7. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
44. Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
45. Про схвалення Стратегії залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013-2016 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.09.2013 р. № 697-р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/697-2013-%D1%80>

46. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги: постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 №153. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-п>
47. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій: закон України від 03.06.1992 №2402-ХІІ. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2402-12>
49. Паризька декларація щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги: Указ Президента N 325/2007 від 19.04.2007 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_271/print1443605447952403
50. Трихліб К.О. Гармонізація законодавства України і законодавства ЄС: наближення загальноправової термінології: монографія // К.О. Трихліб ;
51. Чугаєв О.А. Валютна інтеграція в Європейському Союзі: навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл. // О.А. Чугаєв - Київ: Київський університет, 2010.– 191 с.
52. Шнирков О.І. Європейський Союз у глобальному інноваційному просторі: монографія // О.І. Шнирков - Київ: Київ. ун-т, 2008.– 143с.
53. International Bank for Reconstruction and Development. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.worldbank.org/en/who-we-are/ibrd>
54. International Financial Statistics. IMF. DataMapper. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/datamapper/datasets/IFS>
55. Сіденко С.В., Іваницька О.М., Кузнецов О.В, та ін.; за ред. С. В. Сіденко Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / С.В. Сіденко, О.М. Іваницька, О.В. Кузнецов та ін.; за ред. С. В. Сіденко // Київ : НАУ, 2015. 468 с.

56. Копійка В.В., Скороход Ю.С, Матвієнко В.М, та ін. ; за ред. Копійки В.В. Міжнародні організації : підр. / В.В. Копійка, Ю.С. Скороход, В.М. Матвієнко та ін. ; за ред. В. В. Копійки. 2-ге вид. // Київ : ВПЦ Київський ун-т, 2015. 784 с.
57. Козак Ю.Г. , Ковалевський В.В., І.В. Ліганенко І.В. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навч. пос. / За ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського, І.В. Ліганенко. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 356 с.
58. Рязанова Н.С., Гапонюк М.А., Максименко А.А. Міжнародні фінансові організації: підр. /Н.С. Рязанова, М.А. Гапонюк, А.А. Максименко // К.: КНЕУ, 2010.-230с.
59. Рогач О. І., Анісімова О.Ю., Дзюба П.В. та ін. ; за ред. О. І. Рогача Основи міжнародних фінансів : підруч. / О. І. Рогач, О. Ю. Анісімова, П. В. Дзюба та ін. ; за ред. О. І. Рогача // Київ : ВПЦ «Київський ун-т»:2014. 447 с.
60. Посібник з проведення конкурсів проектів ОГС за державного
61. фінансування (український та міжнародний досвід). Київ: Ваїте, 2017. 198 с.
Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/396590?download=true>
62. Чужиков В. Регіональна політики Європейського Союзу: підр. / за ред. В. Чужикова // Київ: КНЕУ, 2016. 495 с.
63. Фінансова глобалізація і євроінтеграція / за ред. О.Г. Білоруса.// Київ:. ДННУ «Акад. фін. управління», 2015. 496 с.